МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРИЙ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 85 (2606) | КIиранди, 22 октябрь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

АРАДУВЛ
1923-ча
[illegible] шера денз

МЕХКДАЬТТАХОЙ КОТАЛО

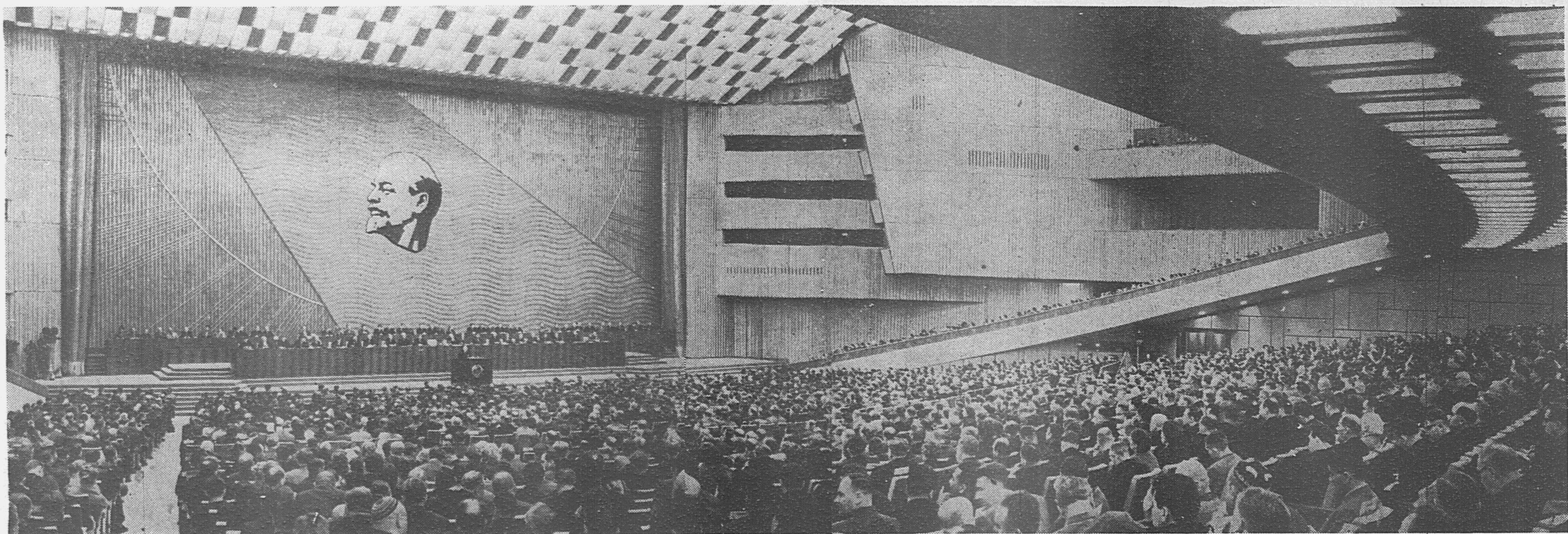
Мехкдаьтта даккхарен газовин промышленноста управлене предприятей коллективаша чIоаггIа дог гIоздаьнна дIахойт КПСС XXII-ча съездага — 21 октябре ханал хьалха кхоачашъяьй семилетка хьалхарча кхаь шера мехкдаьттен гази яккхара план.

1958 шера даьккхачунца нийсдича ден-бус юкъера лаьрхIача 1,5-зза дукхагIа доаккх мехкдаьтта. Укх шера республикера мехкдаьттахой 1964 шера мехкдаьтта даккха дезаш хиннача боарамга кхаьчаб.

Укх шера 9 бетта 1958 шера хинначул 57 процент лакхъеннай мехкдаьтта даккхара къахьегама овсарле, мехкдаьттен гази яккхара тоннага дIабода мах 33 процент лохбаьб. Из бахьан долаш укх тIеххьарча кхаь шера 5 миллион сом паччахьалкхенна рузкъа кходаьд.

Сийлахь-боккхача Октябра 44 шу дизара денга кхы а дикагIча къахьегама коталонца накъа баха лерхI вай мехкдаьттахоша.

Н. КАЧЛИШВИЛИ,
мехкдаьттен газовин промышленноста управлене начальник.

Москва. 17-ча октябре. Советски Союза Коммунистически парте XXII съезд. Сурта тIа: съезда заседаней зале. В. Севостьяновен В. Егоровен сурт. ТАСС фотохроника.

Советски Союза Коммунистически парте XXII съездах бола ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

18 октябре Москве, съездий Кремлевски Двореце ший болх беш хилар КПСС XXII аргIанара съезд.

Дувца оттадаь шаккха а дош: Центральни Комитета отчети КПСС Программа проекти цхьана дувцаргдолаш, КПСС Программа проектах йолча докладага ладувгIа соцадир съездо.

Съезда делегаташа а хьаьшаша а чIоаггIа тIоараш детташ тIа а ийца, КПСС Программа проектах доклад йир КПСС ЦК Хьалхарча секретара нов. Н. С. Хрущева.

☆ ☆ ☆

19 октябре дIахо ший болх беш хилар КПСС XXII аргIанара съезд.

КПСС ЦК отчет, КПСС Программа проект, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклад ювца йолалу съезд.

☆ ☆ ☆

20 октябре Москве, съездий Кремлевски Двореце дIахо ший болх беш хилар КПСС XXII аргIанара съезд.

КПСС ЦК отчет, КПСС Программа проект, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклад ювцаш я съезд.

Iуйрийнарча заседане къамаьлаш дир новкъосташа: В. Ю. Ахундова — Азербайджана Компарте ЦК хьалхарча секретара, Е. А. Фурцевас — СССР культура министра, Л. Н. Ефремова — КПСС Горьковски обкома хьалхарча секретара, М. В. Келдыша — СССР Iилмай Академе президента, Д. Расулова — Таджикистана Компарте ЦК хьалхарча секретара.

Съездо ладийгIар мандатни комиссе председатела нов. В. Н. Титова яьча съезда мандатни комиссе докладага.

Берригаш раьза а болаш чIоагIъю мандатни комиссе доклад.

Iуйрийнара заседани чакхйоаллаш делегаташеи хьаьшашеи безаме тIа а ийца съездага моаршал хьаттар нов. Антонин Новотне — Чехословаке Коммунистически парте ЦК хьалхарча секретара.

Сайрийнарча заседане а КПСС ЦК отчети, КПСС Программа проекти, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклади йийцар. Къамаьлаш дир новкъосташа: Б. Овезова — Туркмене Компарте ЦК хьалхарча секретара, А. И. Микояна — СССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела, И. Г. Кэбина — Эстоне Компарте ЦК хьалхарча секретара.

Цул тIехьагIа делегаташеи хьаьшашеи безаме тIа а эцаш съездага моаршалаш хийттар доазол дехьарча коммунистическии болхлойн партей викалаша: Вальтер Ульбрихта — Германе Социалистически едини парте ЦК хьалхарча секретара, Пальмиро Тольятте — Итальянски коммунистически парте генеральни секретара, Георге Георгиу-Дежа — Румынски болхлой парте ЦК хьалхарча секретара, Янош Кадара — Венгерски социалистически болхлой парте ЦК хьалхарча секретара.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд

МОСКВА, 19 октябрь. (ТАСС). Съездий Кремлевски Двореце тахан дIахо а ший болх беш хилар Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд. Хьалха дIадахача деношка а санна, зал хьалйизай делегаташа, доазол дехьарча коммунистическии болхлойн партей викалаша, дуккхача хьаьшаша.

Моттигаш хьалувц делегаташеи хьаьшашеи дIаьхдаь тIоараш деттарца тIаийцача съезда Президиума членаша.

КПСС Центральни Комитета отчет, КПСС Программа проект, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклад ювца йолалу съезд.

Председателал деш ва нов. **Л. И. Брежнев.** Цо дош лу КПСС Московски городской комитета хьалхарча секретара нов. **П. Н. Демичева.**

ЧIоаггIа дог гIоздаьнна, хьамсарча партех, вай мехках доккхал деш ладийгIар вай съезда делегаташа, йоах нов. Демичева, Центральни Комитета отчетагеи Советски Союза Коммунистически парте кердача Программа хьакъехьа яьча докладагеи. Бокъонца долча цу ленински документий Iилман кIоаргалои хьаькъалои, тешавеш йолча аргументацеи уж хаьдда хиларои цIаькха а йовргйоаца уйла йоссайир хIаране дег чу. Доккхал ца де йиш яц советски общества вахара чу ленински нормаш юхаоттаяь, хийреи ца эшаши мелдар хаьдда юкъера дIа а кхесса, партеи халкъеи творчески низашта боарам боацаш шера торонаш хьайийла XX-гIа съезд хинначул тIехьагIа дIадахача шерашка карагIдаьнначох.

Парте, гIорваьнна вола ленинец, кIаьд ца луш коммунизм бахьан долаш къовсам лоаттабу Никита Сергеевич Хрущев керте волча Центральни Комитето тешшаме керд-кердача лакхаленашка дуг вай халкъ.

Кхы дуккха а шерагIа йола горизонташ хьаелл парте кердача Программо советски халкъа хьалхашка.

Хьинарерча къахьегама вахте латташ XXII-ча съезда накъа дера советски халкъ, беррига советски нах дегаца, уйлашца, гIулакхашца партеца — керда Программа хьакхеллачунца цхьана болга цунца хьа а хьокхаш.

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).

КПСС Центральни Комитето Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда енна отчет

ЦК Хьалхарча секретара новкъоста Н. С. Хрущева доклад

КПСС Центральни Комитета отчетни доклад ше йолаеш КПСС ЦК Хьалхарча секретара новкъоста Н. С. Хрущева йоах, Советски Союза Коммунистически парте XX-гIа съезд хинначул тIехьагIа дIадаха ялх шу вай партена, советски халкъа, дерригача адамашта Iалаьмате чIоагIа, ала йиш я, дуненисторически лоархIам болаш хиннад. Сийлахь-доккхача балхий ерригача фронте шерра коммунизм хьалъяра хана чу яьннай советски Даьхе. ЧIоагIа дегIаухаш латт Советски Союза экономикеи культуреи. Толаме кхоачашъеш я ворхI шера план — хIамаш хьаеш дола вай Даьхен низаш чIоаггIа дегIадоаладеш йола план.

Еррига дунен социалистически содружество мелйолча чIоагIъеннай социализм. ДIаихача шерий лоархIамегIарча событеша хьахьекхай вай заман керттера закономерность: сихха дегIа а ихад чIоагI а деннад дунен социализма система лоархIамегIара низаш.

Вахаро йизза бакъйир парте теоретически выводаши политически никъи, цун генеральни никъ. Ший XXII-ча съезда цхьоагIо йолаши кхотаеннеи, советски халкъаца айхха бувзам болаш накъа ера итт миллион болча Советски Союза коммунистий парти. Партеи халкъеи цхьоагIо хилар, цар лоIами уйлаши цаIаш хилар бокъонца хьахойт съезда пхи эзар делегато сийлахь-йоккхача ленински парте дикагIа болча къонгашеи мехкарашеи.

Доклада йоккха раздел хетаю хIанзарча дунен хьала анализ яраи дунен халкъашта юкъерча Советски Союза гIулакхаштеи. Н. С. Хрущева йоах, дунен социальни шин системана — социалистическии капиталистическии — юкъерча яхьах хIанзарча исторически этапе дуне дегIаахара бола корта, лард хиннай. Общество дегIаахара юкъе тIа-тIа дикагIа къоасталуш хиннаб ши никъ, исторически ши тенденци. ЦаI — социальни прогресса, машара, хIама хьакхоллара никъ. Вож — реакце, Iазапа, тIема никъ.

Хадданза машара политика а лелаеш, вай диццалийтацар империалисташкахьара тIема кхерам хилар. ТIом ца хилийта вIаштIехьдалар а советски наьха, кхыча мехкий халкъий машарерча вахара иразах пайда эца йиш хилар а Советски паччахьалкхен низ чIоагIбеш, ленински арахьара политика чакхйоахаш парте, цун Центральни Комитето баьча балхах хьахинна керттера результат санна, социализма мехкашкарча вошал долча партеша баьча балхах, дерригача мехкашкара машар безаш дола низаш оарцагIдаларах хьахинна результат санна лархIа дезаш да.

Событеша хьахьокх, XX-ча съезде вай парте лаьца никъ бакъахьара, нийса хинна хилар. Докладчико хьахьокх, капитализма экономикал дуккха а сихагIча темпашца экономика дегIаухаш йола дунен социализма система исторически дегIаухаш дIаяхача этапа башхалонаш. Промышленни производства боарам 1957 шераца нийсбича 1960 шера 6,8-зза лакхбаьб социалистически мехкаша, капиталистически мехкаша 2,5-ззачул кIезигагIа мара лакх ца баьча метте. Дунен промышленни производстве социализма мехкаша 1955 шера 27 процентага кхоачаш лоацаш хинна дакъа, 1960 шера 36 процентага кхоачаш лакхделар.

Цул тIехьагIа Н. С. Хрущева дувц социалистически мехкий вошал чIоагIлуш хьадена хиларах, цар политически боахамеи консолидацех, царна юкъе чIоаггIа производственни гIулакхаш хиларах. ХIанз керттерадар да, массаболча а хIарача а социалистически мехка экономика тIа-тIа дукхагIа дегIа а кхувлаш, производства абсолютни боарама даькъе капитализма системацара дунен социализма система совле йоаккхилга. Из хургья социализма сийлахь-йоккха исторически котало.

Капитализма мехкашкара хьалаш ше дувцаш, докладчика белгалдоаккх, цу мехкий чухьара а царна юкъера а вIашдухьаленаш кхы а дукхагIа кIоаргъенна хилар. Еррига капитализм дIахо йохкаялара тенденци кхы а чIоагIагIа сихъеннай. Цо дувц НАТО державаша герз кийчдарга Iалаьмате дукха ахча дIаухийташ хиларах, дукха адам хьабе болх боацаш хиларах, капитализма дунен чухьара низаш цIенхаштта хувцаденна хиларах. Йоккхий вIашдухьаленаш я США Англецеи вокх империалистически паччахьалкхенашцеи, уж гучаювл НАТО чу а вокх агрессивни блокашка а. Малхбузенгерманcки милитаристащцеи реваншисташцеи цхьоагIо а йолаш, машараи халкъий кхерамзленнеи кхерам тIатувс США империалисташа.

Доклада юкъе боккха теркам тIабохийт колониальни системах юхедиса гIулакхаш дIадахара декхара, шоай социальнии экономически бокъонаш бахьан долаш капитала мехкашкарча къахьегамхоша лоаттабеча къовсама, коммунистически партей балха. ХIанзарча дунен политика керттера чулоацам ба керда агрессии тIоми кийчбара духьал социализма мехкашеи машар безам мелдолча низашеи лоаттабу къовсам.

Кхы тIехьа ца тетташ къоастае езаш йола дунен халкъашта юкъера проблемаш ювца ше волалуш, Н. С. Хрущева йоах, вай парте арахьара политика лелаеш беча балха лоархIамегIара дакъа да массане а цIендаь герз дIадаккхара тIехьа лоаттабу къовсам. Герз дIадаккхара проблема хIара халкъа а дерригача адамий а гIулакх долаш я. Из къоастаяьчул тIехьагIа цхьанна хIаманна хьашт хургдац ядерни герз, хIаьта долче, из хьаде а цунна тохкамаш де а.

Машар Iалашбараи чIоагIбараи боккха лоархIам болаш я шоллагIча дунен тIемах юхедиса гIулакхаш дIадахара проблема. Машар хила йиш йолаш дац гитлеровски захватчикаш эшабаь 16 шу даьнначул тIехьагIа Германецара гIулакхаш машарца къоаста ца деш лоаттадар. Вай тхьовра а яьхад, хIанз а ях машара договоро, Потсдамски соглашене хоададаь германски доазонаш чIоагI а даь, реваншистий кулгаш а дехкаргдар, авантюрашцара цар безам а дIабоаккхаргбар. Вай тахан а кийча да переговораш яра наькъаца вIаши гIойле йолча тайпара барта а долаш из дош къоастаде.

Докладчико йоах, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадарга бода никъ вайна гу массадолча мехкашца дIахо а бакъахьара гIулакхаш дегIаккхувларца. ХIанз дуне дийкъа лоаттадеш йола социальнии политически проблемаш къоастае йиш хургйолча ерригача ханна машарца дахара йола перспектива гучаяьннай хIанзарча хьалашка. Социализм лаьттан тIа йизза кот а ялалехьа, дунен цхьадолча даькъа тIа капитализм йоллашехьа а, общества вахара юкъера дунен тIом хургбоацаш дIабаккха торо хургхиларгахьа лестад хIанз гIулакх.

Вахаро хьахьекхад, сийлахь-воккхача Ленина хьалхаяьккха тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машарца яхара принцип, машар Iалашбергболеи дерригдуне хIалакдергдола тIом хулийтаргбоацеи никъ хилар. Вай хIанзалца воай низ кхоачар даьд, хIанзчул дIахо а дергда машарца дахилгеи машарера экономически яхь лелаелгеи дерригача дунен тIа котдаккхара.

* * *

Доклада вож раздел хетаьй коммунистически общество шерра хьалъеча ханара керттера декхараш кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсаме парте беча балха: коммунизма материально-технически база хьаяра; СССР экономически низ дIахо

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Сурта тIа: съезда делегаташ — шозза Социалистически Къахьегама Турпал, Кировски областерча «ЩIе Октябрь» яхача колхоза председатель П. А. Прозоров, Социалистически Къахьегама Турпал, Рязански областерча «Октябра гIулакх» яхача колхоза доярка А. Ф. Ивкина, Социалистически Къахьегама Турпал, Костромски областерча «12-гIа Октябрь» яхача колхоза председатель П. А. Малинина, Социалистически Къахьегама Турпал, «Рязанжилстроя» малярий бригадир А. И. Илларионова.

Н. Ситникова сурт. ТАСС фотохроника.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд

Новкъоста Н. С. Хрущева докладах дIахододар

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

чIоагIбара; коммунистически уйланца къахьегамхой хьалкхебара; дегIаухаш латта халкъа материальнии духовнии хьашташ тIа-тIа дукхагIа кхоачашдара.

Н. С. Хрущева йоах, XX-гIа съезд хинначул тIехьагIа, ялх шера промышленни продукци 80 процент гаргга дукхагIа арахецаргья. ХIанзарча индустре ларда тIа сихха дегIаух халкъа боахама деррига доакъош.

Мехка экономически низ чIоагIбара йоакхо ше еш, парте цIаккха диццалийтац цун оборонни низ чIоагIбанза барг ца хилар. Советски Эскар бокъонца ракетно-ядерни герзаца кийчдаь даьннад. Шоашта цхьа таIазар доацаш машар безаш долча мехкашта тIема кхерамаш тIатувсалургдац империалисташка хIанз: коммунизм хьалъеш долча советски халкъа карара атомнии водороднии герз тешшаме машара гIулакх деш да.

Доклада тIа доашх XX-гIа съезд дIаьнначул тIехьагIа промышленносте, гIишлошка, транспорте хинна доккхий, дика хувцамаш. 1956—1961 шерашка паччахьалкхено халкъа боахамга дIаяхийта капитальни вложенеш 156 миллиард сом хилар. Из дукхагIа да Советски Iаьдал даьлча денз парте XX-гIа съезд хиллалца йолча хана дIадахийтачул! Хьал а яь, болх бе йолаялийтай ялх эзар гаргга йоккхий паччахьалкхен предприятеш.

Коммунизма материально-техническа база хьаяра лоархIаме этап я XXI-ча съездо тIайийца ворхI шера йола СССР халкъа боахам дегIабоалабара план. Цу планах хьалхарча кхаь шера лаьрхIадар шера юкъера арахеца промышленни продукци 8,3 процент лакхъе. Бокъонца кхаь шера из лакхлургья 10 процент. ВорхI шера план кхоачашъяро вай Даьхе дIакхоачаергья экономически гIулакхашта Америка ВIашагIкхийттача Штател хьалхадовлара кIезига ха мара эшаргйоацача рубежага.

Отчетни хана парте къаьстта теркам беш хилар юрта боахам дегIабоалабара дешаш. ДIададахача пхе шера цул хьалхарча пхе шера хинначул валовой продукци 43 процент лакхъелар. Дуккха дукхагIа доаккх ялат, дулх, шура, кхьйола юртбоахама продукташ.

КПСС Центральни Комитето юртарча къахьегамхой беррига низ тIабахийтар ялат дукхагIа даккхара, из юрта боахам дегIабоалабара лард хиларга хьежжа. Халкъа пайда бала кийчдаьд 41,8 миллион гектар керда латта. Мехка чухь доаккхача дерригача ялатах 40 процент совгIа ялат лу целинни латто. Юрта боахам дегIабоалабара хьакъехьа тIехьатетта йиш йоацарех долча дешашта юкъе къаьстта моттиг лоац хьайбай боахам дегIабоалабара дешаша.

Юрта боахаме даьха толамаш дувцилге йоацаш доккхий да, йоах Н. С. Хрущева. Цхьабакъда, хаттар отт: хIанз а цхьайола продукташ хIана тоъац вайцига, къаьстта дулх, дерригаш хьайийцача цIенхаштта хIамаш карагIдаьннадоллашехь а, баха нах хьайбай продукташца Iалашбара хьакъехьа халонаш хIана увтт вайна хьалхашка? аьнна.

Эггара хьалха из дашха доагIа юрта боахаме продукташ йоахилга хIанз а промышленность дегIаахараи бахача наьха лакхлуча хьашташтеи тIехьадусаш хиларца. Цунах ала доагIа юрта боахама дешаш даим кертера теркам беш хила деза, эшарел массаза а дукхагIа юртбоахама продукташ хургйолаш дегIабоалабе беза юрта боахам, аьнна.

Укх шера соахкарчул дукхагIа яьхай валовой лаьрхIа хьажкIаш, 15 октябрь тIакхоачаш 3 миллиарди 86 миллиони пунт ялат ийцад, е 1960 шера цу хана ийцачул 354 миллион пунт дукхагIа. ХIаьта укх шера деррига а лаьрхIача 3 миллиарди 300 миллионни пунт ялат эцаргда паччахьалкхено — дIадахача шера ийцачул 450 миллион пунт дукхагIа. Из партеи халкъеи йоккха котало я.

Хьайбай боахамах аьлча, цу даькъе а цхьадола толамаш даьхад. Доахан, хьакхарч, жа дийбад. Хьайбай продукташ дукхагIа а яьхай, ийца а ийцай.

Вай кхоачамаш доккхий да. ЦК-а январски Пленуме белгалдаьккхача тайпара, цар йиш хулийтаргья укх гарггарча шерашка цхьан шера лаьрхIа ялат 4 миллиарди 200 миллиони пунтага кхоачаш, дулх — 13 миллион тоннага, шура — 50 миллион тоннага кхоачаш эца. Юртбоахама производство дIахо а дегIайоалаяр ерригача парте, дерригача халкъа гIулакх да. Советски строя берригача низаца вай яккха еза коммунизма котало я из.

ДIахо Н. С. Хрущева дувц халкъа вахара хьал тоадара дешаш. Советски Союзе национальни дохода диъ даькъах кхо дакъа къахьегамхой шоай хьашташ кхоачашдарга дIадода. Балхах доагIа алапи вIаштIехьдаккхара болх йистебоалаш латт. Укх гарггарча шерашка къахьегамах доагIача алапе керда хьалаш юкъедоаладергда берригача халкъа боахаме. Интеллигенце йоккхий отрядаш йолча хьехархоштеи лораштеи алапи лакхде лаьрхIад. Семилетках юхедисача шерашка балхах доагIа алапи эггара кIезигагIа луш дар а 50—60 сомага кхоачаш хургда. Юккъера алапи доагIача болхлойи гIулакхерча наьхеи ставкаш а окладаш а лакхлургья. 1965 шу йистедоалаш вайцига цхьаккха тайпа налогаш хургьяц.

Укх тIеххьарча пхе шера хьалха дIададахача 15 шерачул дукхагIа цIеной хьалдаьд Советски Союзе. Керда цIеной кхаьчад 50 миллион гаргга волча сагага, бахача нахах диълагIа дакъа гаргга барашка! Нах чубаха цIеной хьалдара хьакъехьа Советски Союзо дунен тIа хьалхара моттиг лоац. Семилетках юхедисача диъ шера 400 миллион квадратни метр гаргга наха чубаха цIеной хьалде деза, е йиълагIчеи пхелагIчеи пятилеткашка цхьана даьрел 1,6-зза дукхагIа. Йиъ миллион совгIа цIеной хьалдергда юртарча моттигашка.

Вай доккхал де бокъо йолаш да советски общество дунен тIа эггара образованнегIа йола общество хиларах, хIаьта советски Iилмо Iилмай керттерча моттигашка хьалхара позицеш лацарах. Дунен тIа эггара хьалха шоай ага чура — лаьттара гIайтта, цох дIа а къаьстар, космосе толамца го а баьхар Советски Союза гражданаша Ю. А. Гагаринеи Г. С. Титовеи, XXII-ча партийни съезда делегаташа!

Советски литературан искусстван шоай идейни чулоацам лакха хиларца дерригача дунен тIа шоай доккха сий даьккхад. Укх тIеххьарча шерашка хьаяьй социалистически вахар мадарреи къаьгган хьахьокхаш йола литературан искусстван керда произведенеш. Вай мехка опытаца хьахьекхад художественни творчество паргIатта дегIайоалае а культурни ганз хьаяра юкъе дуккхача наха чIоагIгIа дакъа лаца а йиш йола хьалаш социализм йолча хана мара хургдоацилга.

Доклада тIа дувц социалистически производственни, кхыдола общественни гIулакхаш дегIадоаладарахи тоадарахи. Вай партена цунца гу коммунистически общественни гIулакхашка довлара кертера никъ — паргIата, масса оагIорахьа, Iалаьмате чIоагIа дегIабаьхкача наха юкъерча гIулакхашка, доттагIалени новкъосталеи ларда тIа латтача гIулакхашка бода никъ.

* * *

ДIахо Н. С. Хрущева дувц коммунизма котало бахьан лоаттабу къовсам вIаштIехьбоаккхачох — партех. Доклада тIа белгалдоаккх XX-ча съезда исторически решенешка кIоаргга оттаяь парте ленински генеральни лини чIоагIа а хадданза а чакхъяхар бахьан долаш вай доккхий толамаш даьха хилар. XX-ча съезда политически курс йизза котъяьннай. Парте кхы а чIоагIагIа чIоагIдаьд халкъацара ший бувзамаш, цун боккхача низаца чIоагIало а лувцаш, кхы а лакхъяьй Советски Союз.

Культ личности яхачох юхедисараш дIададахареи партийни вахара ленински нормаш юхаметтаоттаяреи дешаш дувцаш, Н. С. Хрущева белгалдоаккх, XX съезд хулача хана укх тайпара лаьтта хилар е И. В. Сталина культ личности йолча хана даь гIалаташи харцахьара хIамаши ленински хьисапе харцдергда, вай дIахьоча новкъа тормоз а хинна дIаайтта партеней паччахьалкхенней хьалхле лелаяра методаш дIайоахаргья парте, е партена юкъера къаьначунца оагIув лувца, дерригача кердачоа, творчески долчоа духьал дола низаш лакхедоалийтаргда, яха дош.

Ленина васкеташ кхоачаш а деш, партенеи халкъаи хьалхашкара бехктокхам кIоаргга кхета а беш, Центральни Комитета соцам бир культ личности йолча хана Iаьдала гIулакхах ший хьаштдар деш хинна хилара дола бакъдар дIаала. Из нийса баь соцам бар. Iалаьмате боккха лоархIам болаш бар из парте вахара а коммунизм хьалъяра а. XX-ча съезде парте критика йир культ личности яхачоа. Съезда решенеш кхоачаш а еш, цо дIадаьхар харцахьара хIамаши гIалаташи. Къонахчал дола соцам бар из, вай парти, цун Центральни Комитет политически чIоагъенна хиларах йола аттестат хилар цох.

Парте ленински курсана духьал яьлар партена духьалара фракционни группа. Цунна юкъе бар Молотов, Каганович, Маленков, Ворошилов. Культ личности йолча хана кадрашта духьал лаьца дукхача наха дуккха низаш дарахи цу тайпара дола гIулакхаш леладарахи царех хIаравар а ва бехктокхаме. Партийнии паччахьалкхени вахара ленински нормаш юхаметтаоттаеш парте шерра къовсам дIаболабаьча хана цу фракционни группо чIоаггIа дIаболабир партена духьалара подрывной болх. Из группа шеръелар Булганин, Первухин, Сабуров юкъе а водаш, царех дIакхийттар Шепилов а. Партена а мехка а чухьара политика, XX-ча съездо белгалъяьккха политика хувца гIерташ гуччахьара атака йолайир фракционераша.

Фракционераша де лаьрхIараш чакхдаланзар. 1957 шера июнь бетта хиннача ЦК-а Пленумо гуча а яьккха, идейни йохайир партена духьалара группа, ше политически чIоагIа хилар, XX-ча съезда ленински лине ларда тIа цхьа барт болаш, кхотаенна хилар дIа а хьекхар. ЦК-а Пленума решенеш ерригача парте, дерригача халкъо могайир.

Н. С. Хрущева дIахо белгалдоаккх, чурча а арарча а политика деррига кертера дешаш парте коллективни дувцаш хилар. Из да ленински принципаш кхоачашъелга.

Партена чура демократи дегIайоалаяро, моттигерча партийни органий бокъонаш шеръяро, цар лоархIам лакхбаро, коллективно хьалхле лелаяра принципаш чакхъяхаро кхы а чIоагIагIа лакхдир парте денал, чIоагIдир цун дуккхача нахацара бувзамаш. Парте халкъаца хадданза бувзам хилар хьахьокх партийни мугIараш дегIадахкаро, хадданза партена юкъе керда низ боагIаш хиларо.

Отчетни хана парте членаш шиъи ахи миллион саг дукхагIа хилар. Нагахьа санна XX-гIа съезд хулача хана парте мугIараштa юкъе 7.215.505 коммунист хиннавале, XXII-гIа съезд хулача хана (1961 шера 1 октябрага кхаччалца) 9.716.005 сагага кхоачаш дукхагIа хилар коммунисташ.

Цул тIехьагIа Н. С. Хрущева дувц парте организаторски балхахи кадраш кхетаярахи, керда толамаш дахара дIоагIа ше долча гIулакхах — общественни балха юкъе дуккхача наха хьинаре дакъа лоацаш хиларах.

Партеца цхьана йоагIаш йолча, дуккха нах юкъе болхача организацеех — Советех, профессиональни союзех, комсомолах лаьца дувцаш дикка моттиг я доклада тIа.

ДIахо доклада тIа дувц парте идеологически балхах. ХIанз идеологически балха юкъе хьалхарча плане увттаду коммунизм йизза котъяккхара тIехь лоаттабеча къовсаме сийлахь-йоккхача планаца партии деррига халкъи Iалашдеш йола КПСС керда Программа къахьегамхошта кIоаргга дIайовзийтара декхар. Вай керда программа коммунизма уйланца нах кхетабара лард я.

Коммунизм хьалъе халкъо, хIара советски саго чIоаггIа къахьега деза. Къахьегаргдолаш саг кийчвар, къахьегамца нах чIоагIбар, къахьегам безаши лоархIаши хургболаш кхетам балар коммунистически кхетама берригача балха чулоацам, цун дог да.

Керда саг кхетавар чоалхане а йIаьха а процесс я. Капитализма дунен чура механически хьисапе коммунизма дунен чу боахалургбац нах. Капиталистически предрассудкай мостIаьнна саг коммунизме вига йиш яц. Эггара хьалха йоакхо е еза из дIаяхача заман безача мухьа кIалхара ваккхара.

Коммунизм хьалъяра хьашташа дIадех коммунистически кхетам балара дешаш хIара партийни организаце балха юкъе керттера теркам тIабодаш хулга.

Юххера йистевоалаш Н. С. Хрущева йоах, коммунистий, марксистий-ленинций сийлахь-йоккха арми машари социальни прогресси бахьан, сийрда кхоане — коммунизм бахьан лоаттабеча къовсаме халкъий авангард а хинна дIаэттай. Коммунизма сийлахь-йоккхача байракха кIал тIа-тIа дукхагIа гулларгба миллионаш бола нах. Прогресса гIулакх, коммунизма гIулакх котдаргда.

* * *

Iуйрийнарчеи сайрийнарчеи заседанешка еш йIаьхъеннача нов. Н. С. Хрущева докладага Iалаьмате чIоагIа ла а дийгIар, дIаьхдаь, чIоагIа тIоараш деттарца юкъ-юкъе сеца а йир.

Сайрийнарча заседане иштта ладийгIар ревизионни комиссе председатела нов. А. Ф. Горкина яьча Центральни Ревизионни комиссе отчетни доклада га а.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ПРОГРАММАХ

Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезде новкъоста Н. С. Хрущева 1961 шера 18 октябре яь доклад

XX-ча съездо, йоах новкъоста Н. С. Хрущева, тIадиллалдар Центральни Комитета Советски Союза Коммунистически парте Программа проект оттае. Из шийна де тIадиллар кхоачашдир Центральни Комитета, Программа проект парте, халкъо йийцачул тIехьагIа, съезд хьожаргйолаш юкъе а йоалаю.

Вай съезд историна юкъе гIоргья коммунизм хьалъерий съезд а йолаш. Укх трибуна тIара безама а тешаме хилара а хьалхара дешаш кхайкаду вай адамий генешка, болхлой класса баьччашка — Марксага, Энгельсага, Ленинга. Хиланза ярг ца хилар хьалххехьа Iилма ларда тIа Марксеи Энгельсеи хьакхайкадаь йола социализм хьалъяра план Ленина оттаяь йола социализм долаш дола бакъдар а хинна дIаэттай Советски Союзе. ХIанз вай мохк кердача лакхаленашка — коммунизма лакхаленашка бода.

XX бIаьшере коммунизма йоккхача коталоний бIаьшере я. БIаьшерен хьалхарча ахане чухь вай планета тIа чIоаггIа чIоагI а енна дIаэттар социализм, шоллагIча ахане чухь цу тIа чIоагIлургья коммунизм. Цу тIа бода никъ хьахьокх хIанзарча заман коммунистически манифест аьле майоагIара цIи йоаккхаш йолча вай парте кердача Программо.

Программа проекта чу я парте коллективни уйла. Берригача советски наха йоах: из вай программа я, вайна дага латтараша маяххара я из.

Дерригача адамашта дагалатта сийрда уйлаш ювц Программа идеяша. КПСС Программа проект чIоаггIа могаяьй вежарашха йолча партеша. Из чIоагIа дог гIоздоалаш тIаийцар дерригача дунен тIарча пролетареша, къахьегамхоша. Из иштта езаш хилар да коммунизм низ болаш йолга, дерригача адамий вахара вай программа Iалаьмате боккха лоархIам болаш йолга.

Н. С. Хрущева белгалйоах 1917 шера октябрал тIехьагIа вай мехко баьча сийлахь-боккхача наькъа керттера этапаш, цо дувц индустриализацеи коллективизацеи толамех, культурей Iилмеи дегIадарах, халкъа вахара хьал лакхдаларах.

Цул тIехьагIа, йоах докладчико, вай ханарча сийлахь-доккхача революционни низаша бокъонца хоадам беш хийцай дунен юхь, кхы юхаотталургдоацаш дIадаьннад империализмо дукхагIа долча халкъашта деш хинна доал.

Нагахьа санна 1919 шера социализмо дерригача лаьттах 16 проценти дунен тIарча нахах 7,8 проценти лоацаш хиннадале, хIанз 1961 шера социалистически дунено 25,9 процент лаьтта лоац, берригача нахах 35,5 процент нах шийна чу а боагIаш. Йоккхийча империалистически паччахьалкхенашеи (США, Англи, Германи — ФРГ, Франци, Япони, Итали) цар колонешеи 1919 шера 48,1 процент нахи 44,5 процент лаьттеи лоацаш хиннадале, 1961 шера 17,9 процент нахи 13,7 процент лаьттеи мара лацац. 1919 шу тIакхаччалца йолча хана берригача нахах 69,2 процент нах колонешка, ах колонешка, доминионашка баьха бале, 1961 шу тIакхоачаш из цифра 2,8 процентага кхоачаш лохъелар.

Вай замах дIахьалхашка йоалаш общество дегIаахара кертера итогаш я дунен социалистически система хьахилар, колониальни система йохар, массе оагIорахьа чIоагIа капитализм мелъялар, из еррига чулоацаш йола кризис кхы а чIоагIагIа сихъялар.

Истори дода Марксеи Ленинеи хьалххехьа а хьахьекхача новкъа. Социализма низаш, дунен прогресса деррига низаш дегIаух, халкъаш тIа-тIа чIоагIагIа хад империализмах. Дерригача дунен тIа империализм хIалак хиланзеи социализм котъяланзеи яргьяц.

КхоалагIа Программа тIаэцаро керда этап хьайийлай партии еррига советски обществои дегIаахара исторе чухь. КПСС Программа тара я кхо лагIа долча ракетана. Хьалхарча лагIо капиталистически дуненна бера баьккхар вай мохк, шоллагIчо — социализма тIа баьккхар из, хIаьта кхоалагIдар декхарийла да вай мохк коммунизма орбита тIа баккха.

Доклада тIа ювц Маркса, Энгельса. Ленина революционни теори дегIаяра керда этап хьахьокхаш йолча Программа проекта керттера белгалонаш. Проекта ерригача уйлано, берригача чулоацамо хьахьокх марксизма-ленинизма теори коммунизм хьалъяра практикаца цхьа никъ болаши къастаргйоацаш ювзаеннеи хилар. Цо дизза шийна чу лаьцад «Деррига сага духьа, деррига сага долча берката» яха лозунг.

Дунен халкъашта юкъерча кердача хьалаш тIара хьайоагIаш я Программа проект: коммунизм хьалъелга дегIадоагIа капиталистически гона юкъе а доацаш, социализма дунен система йолаш хилара хьал тIа, социализма низаш империализма низел тIехдувлаш хилара, машара низаш тIема низел тIехдувлаш хилара хьала тIа. Социалистически интернационализма, йизза йолча коммунистически гуманизма уйлах, халкъашта юкъе машари вошали хилара идеех йизза я из.

Программа проекта исторически рамкаш 20 шу да. Цу хана чухь коммунистически общество керттерча даькъе хьалъергья вай, йоах Н. С. Хрущева. Экономически даькъе хьаергья коммунизма материально-техническа база; социальни гIулакхий хьакъехьа хIанз а долаш дола классай эргалонех юхедисараш дIадаргда, царех коммунизма къахьегамхой классаш йоаца общество хургья, керттерча даькъе дIаяргья городаи юртаи юкъе хIанз а йолаш йола эргало, цул тIехьагIа физически хьаькъалца бечеи балха юкъера эргало а, дегIадоагIаргда къамий экономическии идейнии хьакъехьара юкъара гIулакхаш, коммунистически общества сага, лакха идейность, йоккха образовани, моральни цIена хилар, физически унахцIена хилар гармонически шийца долча сага оамалаш яржаргья; политически хьакъехьа из да берригача гражданаша общественни гIулакхаш дара юкъе дакъа лоацаргда яхилга, социалистически демократи Iалаьмате чIоагIа дегIаярах общество кийчлургья коммунистически хьисапе ше шийна доал дара принципаш йизза кхоачашъе.

Ткъаь шера СССР-е хьаергья коммунизма материально-техническа база. Из керттера экономически декхар да, вай парте генеральни лине лард я. Цо йиш хулийтаргья цIаккха ца хиннача тайпара дола, чIоагIа низ бола производительни низаш дегIадоаладе, цхьан сага сих продукци яккхара хьакъехьа дунен тIа хьалхара моттиг лаца, эшача тайпара продукци дIа-юха нийсъярга довлара мел эша хьалаш Iалашде. Духхьал коммунизма материально-техническа база йиллара новкъа мара котдовла йиш яц капитализмаца лаьцача экономически яхье.

Укх хьатIадоагIача 20 шера СССР-а халкъа боахамга дIадахийта лерхI ши триллион сом. Промышленни продукци 6-ззанел дукхагIа арахецаргья, хIаьта юрта боахама валовой продукци — 3,5-зза дукхагIа. 20 шу даьлча СССР-е арахецаргья хIанз дерригача социалистически доацача дунен тIа хецачул шозза дукхагIа промышленни продукци.

Массанахьа а электрификаци ярах йола ленински идея — коммунизм хьалъяра программа корта ба. Хьалъе езаш я низ бола 180 гидроэлектростанци, хIаране кхо миллион киловаттсахьатага кхоачаш низ бола 200 гаргга районни тепловой электростанци, хIаьта иштта 260 йоккха теплоэлектроцентраль а.

Парте Программа тIа лерхI машинаш хьаелга а Iалаьмате чIоагIа дегIадоаладе. Керда хьалъергья 2800 машинаш хьаюи металлах хIамаш юи предприяти, 1900 къаьна предприяти эргаьккха тоаергья. Машинаш ечеи металлах хIамаш ечеи промышленносте юкъара лаьрхIача 10—11-зза лакхлургья продукци. Номенклатура чIоаггIа шер а еш, химически продукци 17-зза дукхагIа арахецаргья. Iаьржача металлурге йиш хулийтаргья шера 250 миллион тонн болат лоаладе. 9 шу доаллашехь а Советски Союзе лоаладу болат хIанз США лоаладечул 55 миллион тонн дукхагIа хургда.

Н. С. Хрущева иштта дувц бос бола металлаш, гIишлой материалаш йоахилга дегIадоаладара, бахача наха эша товараш дукхагIа арахецара, юкъарча къахьегама овсарле лакхъяра, производительни низаш дIа-юха нийсделга тоадара декхарех а.

Колхозни строй котъялларахи юрта боахама социалистически система чIоагIъяларахи юрта хиннача социальни, экономически, политически хувцамий кIоаргга характеристика лу парте Программа проекта тIа. Вай парти де а доагIаш доккхал де йиш йолаш я ше турпалча болхлой классаца цхьана гIа боаккхаш воагIа, керда вахар дуллача юкъе хьинаре дакъа лоаца керда ахархо кхетаварах.

20 шера чухь юрта боахама еррига продукци кхоззеи ахаззеи дукхагIа, валовой лаьрхIа доаккха ялат шоззанел совгIа, дулх, хIама ца эшшаш диазза, шура, хIама ца эшшаш кхозза дукхагIа яккха лерхI.

Колхозникийи совхозий болхлойи культурно-технически боарам лакхбаларга а хIанзарча техникаца юрта боахама деррига доакъош Iалашдарга а хьежжа промышленноста боарама гарга боагIаргба социалистически юрта боахам. Индустриальни къахьегама цхьа дакъа а хинна дIаоттаргба юртбоахама къахьегам.

Докладчико дика доашхаш дувц халкъа вахар лакхдаларахи халкъа вахара хьал эггара тIехболча боарама тIа даккхарахи. Хьалхарча итташ шерашкехь а беррига тайпа советски нах кхоачам болаш бахаш хургба, материально Iалашбаь хургба.

Цхьан сага лаьрхIача бахача наьха реальни доходаш укх гарггарча 10 шера чухь шозза дукхагIа хургья, хIаьта 20 шера чухь — 3,5-ззачул дукхагIа. Укх гарггарча итт шера чухь дIадоаккхаргда чуIе цIеной тоъаш ца хилар. ШоллагIа итт шу чакхдоаллаш дика кийчъяь, къаьстта квартира йолаш хургба хIара дезал.

Коммунизм хьалъеш болча мехках дунен тIа эггара лоацагIа балха ди дола мохк хургба. Цу цхьан ханна кхаь кIирага кхоачаш, цул тIехьагIа беттага кхоачаш а йIаьхъергья мах луш йола болхлойи ахархойи отпускаш. Мах телаш йола отпускаш тIехь-тIехьагIо тела яргья колхозхошта а. Укх гарггарча итт шера чухь СССР-е кхоачашдергда исторически лоархIам бола декхар: йоацаш хургья кIезига мах луш йола болхлойи ахархойи категори.

Халкъа вахара хьал тоадергдола цхьаькха никъ — потребление общественни фондаш шеръелга. Парте лаьрхIад унахцIено лораяра учрежденеш дIахо ебае, хIара дезала мах боацаш чуIе дика кийчъяь квартираш а кертера коммунальни гIулакхаш а хилийта.

Коммунизмага довлача хана, йоах дIахо Н. С. Хрущева, хIамаш хьаеш дола низаш чIоаггIа дегIадахкарца цхьана социалистически общественни гIулакхаш кIезиг-кIезига доалаш коммунистическичарга доалаш латт. СССР дегIаухача юкъа кортамукъа а сакхетаме а болча къахьегамхоша классаш йоаца коммунистически общество хьалъяра декхар бокъонца кхоачашдергдола исторически ха хьатIакхаьчай.

Парте Программа проекта тIа отта а даьд, къоаста а даьд болхлой класса диктатура паччахьалкхе халкъа юкъарча паччахьалкхенга ялларах, цу паччахьалкхен гIулакхехи декхарехи, коммунизм хьахиннача хана цох хургдолчохи дола коммунизма теореи практикаи керда лоархIамера декхар. Халкъа юкъара паччахьалкхе — из социалистически паччахьалкхел коммунистически общество ше-шийна доал дарга йоалача новкъара лоархIаме белгало я.

Коммунизма хьалхара фаза котъяьнначул тIехьагIа а дукхаха йоаккхаргья паччахьалкхено йолаш. ДегIаена коммунистически общество СССР-е хьалъярца а дунен халкъашта юкъе социализм котъяьлчеи чIоагIъелчеи а мара дIадаргдац паччахьалкхе хьашт хулга, тIаккха из дIаяргья.

Тешавеш йола цифраши масалаши а кхувлаш, докладчико дIахо хьахьокх, социализма дуне хаддандзеи лерragIеи, демократи дегIаяреи шеръяреи новкъа додаш хилар а, хIаьта капитализма дуне хIанз а гIаддайна йола буржуазни демократи тIа-тIа дукхагIа гIаддовреи эшаялареи новкъа додаш хилар а.

СССР-е къамий гIулакхаш дегIаахара керда этап я коммунистически общество хьалъелга. Сюзни республикай боахам комплексни гIулакхаца дегIакхувла а царна специализаци е а лерхI. Царех хIаране экономика дIахо а ерригача Советски Союза бIарччача экономиках хьакъаста йиш йоацача даькъа хьисапе дегIаухаргья. Къамаши нахи гаргаозара новкъостал ду культурни строительства а, идеологически балхо а. ВIаши духовни рузкъашца деш дола хувцамаш дукхагIа хул. Коммунистически общества дерригача адамий юкъара цхьа культура хьахиларга вуг цу доллача хIамаша.

Программа хьисапера партена дагалаттар — лакхехьарча образоване еррига формаш кхы а дукхагIа массанега дIакхоачийтилга. 1980 шерага кхоачача хана 8 миллион сагага дIакхоачабе, вешта аьлча кхозза совгIа дукхагIа хилийта лаьрхIад лакхехьарча дешара заведенешка деша багIа студенташ.

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

ТIоараш тохарца жоп лу зало съезд хьаелла ди тIакхачалехьа планал совгIа 150 миллион сома маьха промышленни продукци арахеца дош деннача москвичаша шоай декхар дикка тIеххоачашдаьд яхача оратора дешашта. Съезда сийна тIаийца хинна социалистически декхараш кхоачашдарца дувзаденна КПСС Центральни Комитето моаршал дайтара жоп луш столицерча къахьегамхоша кхы а лакхагIа айю парте белгалдаь сийлахь-доккхий декхараш сихагIа кхоачашдар духьа лаьцача яхьа байракх.

П. Н. Демичева дувц, укх тIеххьарча шерашка московски промышленносте карагIдаьннача дикача хIамаех, столицера предприятеш толашагIа йолча техникаца кийчъярах. Хадданза технически прогресс яра ларда тIа семилетка диъла гIа шу чакхдоаллаш хилийта лаьрхIача валови продукци яккхареи къахьегама овсарле лакхъяреи боарамга укх шеррехье а кхоачаргья Москван промышленность. ГIишлош еча индустриализаци дукхагIа юкъеяккхаро торо хилийтай столице гIишлош яра боарам итт шера чухь ворхIазза лакхбе. Укх шера хьалдеш да кхо миллиони 700 эзари квадратни метр дола чуIе цIенош. Ужжал дукха чуIе цIенош хьалдац дунен тIарча цхьанна а городе!

Промышленность дегIайоалаяра долча хIанз а пайда эцанза дисача кхоачамех ше дувцаш, П. Н. Демичева критика ю экономически Iилманна, из тIехьадусаш хиларах. Цо предложени лу халкъа боахама плана юкъе комплексни Iилма-технически проблемаш ахийта ца Iеш, лоархIамегIа дола экономически тохкамаш а ахийта аьнна.

Ораторо хоам бу, Москван партийни организаце хьамсара город массадолча гIулакхашта хьокхаме, дунен тIа эггара хьалхарча коммунизма мехка хила хьакъ дола столица е аьнна шийна хьалхашка декхар оттадаь хиларах.

— ЦIаккха ца хиннача тайпара кхотабенна а цхьоагIо йолаш а ба вай сийлахь-боккха коммунистий дезал, — йоах тIеххьара П. Н. Демичева. Культа личноста хьакъехьа гуччахьа дIааларца доккхача къонахчала а политически дегIаяра а акт кхоачаш а яь, парте боккха болх бир цунах даьнна зуламаш дIадоахаш. Юстара кхессай, Никита Сергеевич Хрущева боккъал нийса аьннача тайпара, моццагIе а лир дайнача седкъий хьисапе хинна, хIаьта шоаех цхьабараш цIаккха седкъий хиланза а шоай лир хиланза а болча фракционерий антипартийни кучкилг.

ЧIоаггIа вIаши чоал даьха кулгаш а долаш, ленински цIеначa наькъаца дода Советски мехка итт миллион болча коммунистий эскар. Партеи халкъеи историе чухь къаьстта моттиг дIалоацаргья XXII-ча съездо. БIаьшерашка яха кхел я цун.

Къамаьл ду Украина Компарте Центральни Комитета хьалхарча секретара нов. **Н. В. Подгорне.**

Боккха, сий дола никъ хьабенаб вай ленински Коммунистий парте, йоах цо. Ший чIоагIача цхьоагIонца, дохаргдоацачa деналца, революционни хьинарца эшаяьй цо моллагIа а халонаш, массаза а йоккхий коталонаш яьхай. Историена хIанзалца дайзадац XXII-ча съезда накъа йоагIаш Коммунистически партена, дерригача советски халкъа карагIдаьннарий хьисапера хIамаш. Цар гIоз а даьккхад, цец а даьккхад дерригa дуне.

ЧIоаггIа уйла тIаяхийта а хоза хеташ а ладийгIар вай, аьлар дIахо нов. Подгорне, Центральни Комитета балха хьакъехьа а КПСС Программа проекта хьакъехьа а Н. С. Хрущева яьча докладашка. Цар тIа шерра марксистско-ленински анализ еннай вай мехка хиннача керттерча хувцамашта, хIанзарча заман закономерносташ хьайийлай, коммунизм хьалъярах бола хьехам творчески дегIабоалабара ларда тIа белгалъяьй вай хьоча наькъа йоккхий перспективаш.

Керда Программа тIаэцарца адамашка духхьашха кхоачаргья Iилман ларда тIа латта бокъонца йола, коммунистически общество хьалъяра план.

Парте хьаькъалца кулгал а деш, советски халкъо яьхача йоккхийча коталонаша цIаькха а кхы цIаькха а бакъбу парте, паччахьалкхен берригача балха тIа ленински принципаш чIоаггIа чIоагIъячa парте XXII-ча съезда исторически решеней боккха вахара низ. Цу коталонех къахьегамхошта бIаргагу вай парте, Никита Сергеевич Хрущев керте волча цун ленински Центральни Комитета баьча боккхача организаторски балхах хьахиннар.

Коммунистически парте, КПСС Центральни Комитето парте XX-гIчей XXI-гIчей съездий решенеш кхоачашъеш баьча шоай берригача балхаца Iалашдаьд мехкара хIамаш хьаеш дола низаш, Iилма, культура хадданза дегIаухилга, вай Даьхе шерра коммунизм хьалъяра хана чу йолара йола торонаш вIаштIехьъяьхай. Цу хьалашка хила торо йолаш а хиланза яргйоацаш а хилар керда Программа.

Украина Компарте съездо, йоах нов. Подгорне, берригача коммунистий, дерригача украински халкъа дагардар хьалха а доаккхаш, Iалaьмате чIоагIа раьза хинна къоабалйир КПСС Программаи Уставеи проекташ. Республика къахьегамхой дизача дегаца парте планашта, лоаццача ханашка уж кхоачашъяра тIехьа ба, хIана аьлча берригача советски наха дунен тIа эггара чIоагIагIа дагалаттар коммунизм хьалъелга да.

Программа проекта тIа — цу вай заман сийлахь-доккхача марксистско-ленински документа тIа — дIахо дегIайоалаяьй парте юххьанца хиннача ленински программай сийлахь-йоккха идеяш. Кердача Программа ерригa чулаьцай вай парте, дунен коммунистически болхлойи болама йоккха исторически опыт, парте XX-чеи XXI-чеи съездийи Центральни Комитета Пленумийи решенешка, Никита Сергеевич Хрущева докладашкеи къамаьлашкеи творчески даьшха, лоархIамегIа дола хIанзара теоретически дешаш.

Нов. Подгорне белгалду, укх тIеххьарча шерашка Советски Союза дунен халкъашта юкъера сий боарам боаццаш чIоагIа лакхденна хилар. Империалисташи царна мотт хьекхараши вай мохк, коммунизма башха дика идеяш бIехъе гIертташехьа а вахаро, тIагIертта лоаттабеча вай къовсамо ше лерхIар кхоачашду. Ленински парте дош массаза а тешамеи бакъи хиннад, хIаьта цудухьа дерригача дунен тIа из чIоаггIа хьал а лоац.

Украина коммунисташа, дерригача украински халкъо чIоаггIа къоабал а бу, хьал а лоац Никита Сергеевич Хрущев керте латтача ленински Центральни Комитета политически никъи практически болхи. Цар тешшаме дош лу XXII-ча съезда, вай Даьхен экономически обороннии низ дIахо йодача хана а чIоагIбара духьа, парте генеральни никъ чакхбаккхар духьа шоай низи хьинари ца кходеш дIахо а шоаш къовсам лоаттабергхиларах.

Боккхача, беркатерча къахьегамах хьалийзза яр отчетни ха. Нов. Подгорне дувц коммунизма материально-техническиски база хьалъяра даькъе республике даьха толамаш. ГIад а даха дIаях оаха съездага, йоах цо, украински халкъо партена денна дош чIоагIа долга.

Республике ворхI шера плана заданеш ханал шу хьалха кхоачашъю, хIаьта халкъа боахама цхьаццадолча доакъошка — ши шу хьалха. Чони болати лоаладара, прокат, кокс хула кIор, Iалама газ, электроэнерги, химически хьоаса, пластмасса хьаяра цифраш йоалаю цо. Шоззанел дукхагIа арахец продукци машинаши металлах хIамаши еча промышленносто. ДукхагIа арахец халкъа эша товараш. Семилетка йолаеннача хана денз планал совгIа 330 миллион сом кходаьд. Промышленносто ханал хьалха кхоачашъяьй 9 бетта план. Кхозза дукхагIа хьалъю городашкеи болхлой поселкашкеи гIишлош. Отчетни хана хьал а даь, нах баха чуховшабаьб 67 миллион квадратни метр долча цIеношка.

Дикка дакъа лоацаргда Украина къахьегамхоша хьатIадоагIача ткъаь шера. Ориентировочни лоархIамех республике промышленни продукце объем 6-ззеи капитальни балхий объем 5,5-ззеи лакхлургья.

Боккъалдар аьлча из Iалаьмате доккха декхар да. Коммунисташи берригa къахьегамхойи чIоагIо яь ба из толамца кхоачашде. Промышленноста, транспорта, гIишлош хьалъяра хьалхле лелаелга кхы а лакхде, наха юкъера болх шерагIа боаржабе, пайда эцаш доаца кхоачамаш гучадаха а уж чехкагIа пайда баккха доладалийта а, кхоачамбоацараши юкъагIдисараши хьадда гучадаха а дIадаха а декхарийла ю цо республика партийни, советски, боахама органаш.

Ялата боахам чIоагIбара а мамогга дегIабоалабара а курс нийса хилар хано бакъдир, йоах дIахо нов. Подгорне. Лоаццача хана мехка чухь карадерзадаьд Iалаьмате дукха баьхи къовхьехи дола лаьтташ, культураш дIаювча лаьттай структура тоаяьй, лаьттанцарча балха культура лакхъяьй. Из гуш да Украина хьокхамца а. 1956-1960 шерашка шера юккъера валовой лаьрхIа цул хьалхагIа дIадахача пхе шера даьккхачул 211 миллион пунт дукхагIа ялат даьккхад. Оаха чIоагIа гIаддаха дIахойт съездага, аьлар нов. Подгорне, дуккха ялат даккхара экзамен украински халкъо сийленца чакхйоаккхилга.

ДIадахача шера йийначул цхьа миллион гектар дукхагIа дIайийнаяр хьажкIаш. Хьалхе даьча лоархIамех кхо миллион гаргга долча лаьттара хIара гектара тIара 33 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхай. Цхьа кIезига ха яьлча Украина дунен тIа эггара дукхагIа хьийкъа хьажкIаш чукхухьаргья, аьлар нов. Подгорне, ерригача зало тIоараш а тохаш.

Семилетка йистейоалаш хий дилла дезаш 450 эзар гектар лаьтта да республике. Цо Украина къулбехьен юхь йизза хувцаргья. ДIахо а дегIабоагIаргба хьайбай боахам, лакхлургда шура, дулх доаккхилга.

Нов. Подгорне йоах, колхозаштеи совхозаштеи эша тракторaш, машинаш, химикаташ дукхагIа арахецаргйолаш хьажа еза СССР Госплан.

Парте съезде баьхкаб Украина коммунисташ, йоах цо, Центральни Комитета — КПСС денал долча штаба гонахьа цхьатарра эйхха кхотабенна. Украински партийни организаце мугIараштa юкъе ва хIанз цаIи ахи миллион КПСС члени кандидати. Кхы а чIоагIагIа чIоагIъеннай из идейнии организационнии хьакъехьа.

Вайна карагIдаьннарий лакхаленашкара къаьгга гуш да партен духьалара группа Центральни Комитето хьадда йоахаяр вай партеи берригача мехкеи вахара чухь мел боккха лоархIам болаш хиннад. Вай парте ший новкъара баьхар наха гоама бола, беха дIабаьнна политиканаш. 1947 шера. Украине Кагановича даьча провокационни балхех йола факташ йоалаю оратора. Украина парте ЦК секретарь волаш Кагановича шийна гонахьа баьхабар принцип йоаца нах, подхалимаш, партена тешаме йолча кадраштa тIакхувра, хьалхле лелаю кадраш телхайора.

Каганович шийх украински халкъа «баьчча» лархIа гIертар. Советски Украина немецки оккупантех мукъаяккхара хьакъехьа даь йистедаьхача сурташ тIа ший портрет диллар дIадийхар цо художникашкара республика мукъайоаккхаш цхьаккха а дакъа ше лаьца доаццашехьа а. Цхьаккха харцахьара хIама дергдоацаш ше а лерхIаш, ЦК-ага а ца хоатташ, духхьал ше цхьаь къестадора цо республика керттера дешаш. Кагановича партена, халкъа чIоагIа доккха зе даьд, сона хетачох, йоах делегата. Из телхаш саг ва, цхьаккха коммунистически хIама даллац цунах дуккха ха хьалха денз.

Украина Компарте XXII-ча съездо берригача коммунистий цIерах харцхургдоаца дош деннад Iалаьмате дикача документа тIа, КПСС Программа проекта тIа оттадаь сийлахь-доккхий гIулакхаш кхоачашде, йоах новкъоста Подгорне. Из дош кхоачашдеш ши орден йолча Советски Украина къахьегамхой кхы а чIоагIагIа кхоталургба дукха езача Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета гонахьа, кхозза дукхагIа низ тIабахийта къовсам лоаттабергба хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара тIехь, коммунизм хьалъяра дерригача халкъа гIулакха юкъе шоай дакъа а лоацаргда.

Трибуна тIа ва КПСС Ленинградски обкома хьалхара секретарь новкъост **И. В. Спиридонов.** XX-ча съездагара денз XXII-ча съездага кхаччалца йолча хана партеи советски халкъои баьча наькъага вай юхахьежача, хIаранена къаьгга гуш да Сталина культ личности харцахьа хилар, цу культаца дувзаденна доккхий гIалаташ а водараш а даь хилар.

«Ленинградски гIулакх» яхар дувцаш, оратора белгалдоаккх из «гIулакх» дагалаьца, юххье денз юххе кхаччалца аьл-дитт долаш хилар. Авантюриста Берел совгIа цу гIулакхаца дакъа лаьцар Маленкова а. Маленков санна волча саго цIеначa дегаца тIаэцаргдарий культ личности харцъяр? йоах новкъоста Спиридонова. Данне а тIаэцаргдацар. Цу хана харцахьара хIамаши законах ца доагIараши деча юкъе дакъа лоацаш хинна хиларал совгIа, уж вIаштIехьадаьхар а ва из.

Цу тайпара мухь бар, йоах дIахо оратора, Молотова, Кагановича, Ворошилова новкъа хиннар а, культ личности йолча хана хинна порядкаш юхаоттаяра тIехьа къовсам лоаттабар духьа партенеи мехкаи доал делга шоашта карадахьа уж гIертилга вIашкайизар а.

Партийни вахара ленински боарамаши коллективни кулгалдара принципаши юхаметтаоттадаро боарам боаццаш чIоагIа айдаьд, ерригача парте дар санна, Ленинградски партийни организаце коммунистий хьинар, чIоагIдаьд дуккхача къахьегамхоцара бувзамаш, новкъостал даьд парте сийлахь-йоккхий планаш кхоачашъяра уж оарцагIбахара.

Съезд хьаеллалехьа хьалхха, дагадохийт нов. Спиридонова, Ленинградеи областеи къахьегамхоша рапорт делар КПСС XXII съезда сийна болхлоша, инженераша, Iилмахоша тIаийца социалистически декхараш дика ка а йоалаш кхоачашдаьд, аьнна.

Укх шера ийс бетта, планал совгIа, дуккха болат, прокат, химическии кхыйолеи оборудовани, тайп-тайпара машинаш, прибораш, аппараташ арахийцай, дуккхача наха эшаш йола хIамаш а кхыйола промышленни продукци а планал совгIа арахецара даькъе тIаийца декхар тIеххоачашдаьд. КПСС XXII съезд хьаеллача денга 836 тайпара керда машинаш, прибораш, аппараташ арахийцай, цу даькъе доккхий кемаш, газотурбинни установка, гидравлически передача а йолаш, шин секце магистральни тепловоз, иштта кхыдараш а.

Промышленность дIахо дегIайоалаяр дувцаш нов. Спиридонова белгалдаьккхар, производство кхы а сихагIа дегIаяр эггара хьалха ленинградцех шоаех тийша хилар, чура торонаш хьалаха, гучаяха, производствана царех пайда эца царна харга хьежжа из хургхилар. Цхьабакъда, белгалдаьккхар цо, из декхар толамца кхоачашдара кIезига лоархIам бац, дерригa а планаца леладара планаш увттаеш йолча республика а Союза а органий.

Промышленностана а гIишлош хьалъяра а деш дола доал эргадаьккхача хана денз диъ шу совгIа ха яьннай. Цхьабакъда, кердача хьалашка промышленностана доал дара даькъера балха опыт Iомаелга хIанзалца хьа во латт, совнархозийи Госпланийи структура тоаяра де деза гIулакхаш деш дац. Промышленностеи гIишлош хьалъяреи планаш увттаяра практика хIанз а геттара гаьна я, белгалдоах оратора, КПСС Программа проекта хьакъехьа Н. С. Хрущева яьча доклада тIа белгалдаьхача де дезараштa.

Ленинградцаша, йоах нов. Спиридонова, берригаш раьза болаш мога а ю, даггара хьал а лоац КПСС кердача Программа проект, из вай заман гIордаьнна доккха теоретически а политически а маIан дола документ. Ленинградеи областеи коммунисташа Iалаьмате чIоагIа могабу Никита Сергеевич Хрущев керте латтача вай ленински ЦК политически никъ а практически болх а.

Вай парте а дерригача советски халкъа а историе чухь, йоах дIахо оратора, къаьстта доккха маIан долаш хургья КПСС XXII съезд. Ленинградцаша тешам лу парте XXII съездана, шоай къахьегамца коммунистически общество сихагIа хьагарга йоалаяра, берригача советски наха санна, низ кхо ца беш къахьегаш шоаш хургхилара.

Съезда делегаташа тIоараш а тохаш, нов. Спиридонова дIакхайкаду, КПСС ленински Центральни Комитета тешаме чIоагIале хила а хиннай йолаш а я, массе хана хург а я Ленинградски партийни организаци, аьнна. Дукха езача парте тIадилла моллагIа декхар кхоачашде дIахо йодача хана а кийча ба Ленинградеи областаи коммунисташ.

Дош лу Белоруссе Коммунистически парте ЦК хьалхарча секретара **К. Т. Мазурова.**

Отчета чуйоагIача юкъагIа парте а цун Центральни Комитето а баь берригa болх, белгалдоаккх оратора, XX съезда решенеш хадданза кхоачашъяра тIаберзабаь баьб. Марксистско-ленински теори цIена хилийтара тIехьа, ревизионисташтеи догматикаштеи духьал къовсам а лоаттабеш, марксизм-ленинизм творчески а лелаеш, цу юкъагIа наха юкъе Iалаьмате дукха идеологически организаторскии болх баьб парте. Марксизмана-ленинизма хийра йолча культ личностах дисаьча зенерча гIулакхашта духьал, партийни вахаре ленински боарамаши, мехка чухь революционни законности юхаметтаоттадара тIехьа лоаттабеча къовсама керте эттар КПСС Центральни Комитет, цу тIа цо хьахьекхар болат санна чIоагIа цхьоагIо, принципиальность, денал.

XX съездо белгалбаьккхача парте наькъа духьал баьннача Молотова, Кагановича, Маленнова, иштта кхычар, фракционни группа лелабаь партена духьалара болх бувцаш нов. Мазурова аьлар:

— Ерригача парте санна, Белоруссаи партийни организаце коммунисташа а дизза могадир партена духьалара группа йохаеш Центральни Комитето даь хоадам боллаш дола гIулакхаш, даггара хьаллаьцар парте XX съезда решенеш кхоачашъелга кийчдара а чакхдаккхара а йоккха инициатива, чIоагIа лоIам, денал, къонахчал хьахьекха вола парте ЦК Хьалхара секретарь нов. Н. С. Хрущев.

ДIахо нов. Мазурова белгалдоаккх, отчета чуйоагIача юкъагIа Белоруссе коммунисташа баьча балхацара керттердар коммунизма материально-технически база сихагIа хьалъяра, коммунистически кхетамца къахьегамхой кхебара, тIехь-тIехьа совдувла материальни а духовни а хьашташ дикагIа Iалашдара тIехьа лоаттабу къовсам хилар.

Республика партийни организаце боккха болх баьб промышленность эргаяьккха техникаца кийчъяра, производствана комплексни механизации автоматизации яра даькъе. Из бахьан долаш республика промышленни производства боарам ялх шера шозза гаргга лакхбеннаб. Толамца дегIайоагIа химически промышленность. Масала, хьалъяь йоалаш латт Европе йоккхагIа ярех йолча Солигорски калийни комбината хьалхара дакъа. Дукха гаьна йоацача хана йоккхача химе район хургья Белоруссех.

Республикерча болхлоша, инженерно-технически болхлоша толамца кхоачашду шоай социалистически декхар — промышленни производство пхе шера семилетка чакхйоаллаш хилийта лаьрхIача боарам тIа кхоачае, хIаьта къахьегама овсарле — пхе шереи ах шереи. Промышленни производства боарам 1961 шера 1958 шера хиннaчул 40 процент лакхагIа хургба, семилетка контрольни цифраш тIа 27 процент мара лакхбе ца лаьрхIача. Цунга хьежжа къахьегама овсарле 18,7 процент лакхъе лаьрхIача 23 процентал дукхагIа лакхъеннай. Республике яржаш латт социалистически яхь. Коммунистически къахьегама бригадайи ударникийи боламе дакъа лоацаш 400 эзар совгIа болхло ва. ДукхагIа хулаш боагIа производства новатораш. Москвичий хьокхамах баржаш латт продукци дикагIа хилийтара тIехьа лоаттабу къовсам.

Республика конструкторски бюройи предприятейи коллективаш дикагIа йола техника хьаяра тIехьа хьинаре болх беш я. Белорусски автозаводо кийчъяьй ший характеристикех США хьаеш йолча цу класса автомобилел тIехйола 27 тонн мухь кхухьача автомобила керда образец. Цун база тIа хьаде йиш хургья 27-негара 65 тоннага кхаччалца мухь кхахьа йиш йолча самосвалий дуккха тайпаш. Белоруссерча тракторостроителаша кийч а яь конвеер тIа оттаяьй керда МТЗ-50 яха, доазол дехьарча тракторел эшашагIа йоаца 50 низ бола трактор.

Парте XXII-ча съезда совгIата белорусски болхлоша арахийцай планал совгIа бIаьш трактораш, металл теда станокаш, комбайнаш, дуккха кIадаш, тIоарска кога гIирс.

Ший къамаьлаца дикка йоккха моттиг дIалоацаш дувц нов. Мазурова юрта боахама дешаех.

Республика юрта боахама валови продукци тIеххьарча пхе шера цкъаи ахаззеи гаргга лакхъеннай. 1956-60 шерашка колхозий ахчан пайдаш цул хьалхарча пятилеткаца нийсдича кхоззанел дукхагIа дегIадаьхкад, хIаьта екъаш йоаца фондаш — кхоззеи ахаззеи. Лакхденнад ялат, лен, коартол, шекара свекла, кхыйола продукташ яхар. Дикка дукхагIа да хьайбаш. 1955 шера республике 100 гектар лаьттана лаьрхIа 27 бежан хиннад, хIаьта 1960 шера — 38. Колхозашкеи совхозашкеи доахан 1961 шера 1955 шера хиннaчарна юхе шоззеи ахаззеи дукхагIа да, детта доахан — шозза, хьакхарч — кхоззеи ахаззеи. Укх шера колхозашкеи совхозашкеи шура яккхар 10 процент лакхденнад, дулх соахкарчул 11 процент кIезигагIа даьккхад. Бакъда шу чакхдалалехьа из кхоачамбоацар дIадоаккхаргда.

Нов. Мазурова хоам бу, республике хIамаш дIаювш долча лаьттай структурага юха а хьожаш латташ хиларах. ХIанз вIалла а бац ала йиш я цIена пар. Кено 1961 шера ерригa хIамаш дIайийнача лаьттах 6 процент мара дIалаьцадацар, хIаьта хьажкIаша дIалаьцад хIамаш дIайийнача лаьттах 10 процент.

Республике хIанз а лоха да юртбоахама культурай хьувкъамаш. Оаха кхетаду, йоах нов. Мазурова, хIанз а пайда ца эцаш чура торонаш тхоай дукха йолга. Колхозашкеи совхозашкеи хIанз а лоха я лаьтта леладареи хьайбай боахамеи культура.

Нов. Мазурова дувц, 7 миллион гектар лаьтта чIоагIа тIоадал латташи, ушалаш йолаши долча республике кхы а дукхагIа мелиоративни балхаш данза даргдоацаш хиларах. 4,5—5 миллион гектар лаьтта докъадаро торо хулийтаргья республика кхы тIа 200 миллион гаргга пунт ялат, 600 эзар тонн дулх, 2 миллион тонн шура яккха.

Нов. Мазурова хоам бу, отчетни хана Белоруссе партийни организаци дикка дегIаена хиларах, цун мугIараш кхы а дикагIа чIоагIденна хиларах. КПСС ЦК директиваш кхоачаш а еш, тхо гIерт, йоах оратора, берригача къахьегамхошта юкъе идеологически болх лелабе, хIара идеологически болхло производстваи къахьегама овсарлеи лакхъяра планаш толамца кхоачашъяра организатор хургволаш гIулакх вIаштIехьдаккха.

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

Советски Союза Коммунистически парте Программах Н. С. Хрущева яьча докладах йистедоалар

(Долалур 2-ча оагIо тIа.)

Доклада тIа доашх халкъа юкъарча образованеи культураи боарам дIахо лакхбара, Iилма, литература, искусство дегIайоалаяра декхараш.

Вай парте Программа кхоачашъяр дунен истори дегIаахара чIоаггIа лоархIам болаш хургда, йоах Н. С. Хрущева. Хьалъеш латтача коммунизмо ший дикача гIулакхашца марксизма-ленинизма байракха кIал оз дерригача дунен тIара бIаьш миллионаш бола къахьегама нах.

Социалистически капиталистически системай яхьа керттерадар — машарера экономически яхь. Дукха а дукхагIча хьале из къоастадергда Советски Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъерча яхьо. Советски Союза экономика меттел, социалистически система дерригача мехкий экономика а дукха сихагIа дегIаух капитализма экономикал. ТIом хьале хьалхагIа хиннача боарамца нийсбича социалистически содружества мехкаша ерригa промышленни продукци арахецара боарам ворхIазза хIана баьбац аьнна лакхбаьб, хIаьта капитализма мехкаша — шоззеи ахаззечул кIезигагIа. Экономисташа хьалхагIе а даьча лоархIамех, 1980 шу тIакхоачача хана дунен социалистически системо лоаца дакъа дунен промышленни производства кхаь даькъах ши дакъа хIана дац аьнна хургда.

Вай мехка коммунизм хьалъяр — из ерригача социалистически содружестве коммунистически общество хьалъяра керттера дакъа. Дунен социалистически система толаме дегIаахаро перспектива хьаелл дукха хьалха-тIехьа йоацаш цхьан ханна, цхьан исторически заман юкъагIа, социалистически мехкаш коммунизмага довлара.

Вай заман эггара боккхагIа бола низ хиннаб коммунизмах. ХIанз 87 мехка шоай болх беш а 40 миллион гаргга саг юкъеволаш а я коммунистически партеш.

ХIанзарча замалахь дунен революционни болам шербара дуккха а гIойленагIа дола дунен халкъашта юкъера хьалаши керда мехкаш социализмага довлара эша чухьара хьалаши нийсденнад.

Империалисташа кийчбеш болча кердача тIемо адамашта мелла йоккха сагото тIакхоачаергьяр хьахьокхаш дувц дIахо Н. С. Хрущева. Къовсам тIа дола дунен халкъашта юкъера дешаш къестадар духьа юкъебаккха безаш а юкъебаккха йиш йолаш а бац тIом вай хана.

Керда Программа тIаэцаш, вай сийлахь-йоккхача парте дерригача адамашта хьалхашка лаьрххIа дIакхайкаду, ший арахьарча политикана дагалатташ дола керттера гIулакх цо дунен тIом юхатохилга лаьрхIа ца Iеш, кхы цIаккха хург а боацаш общества вахара юкъера вай ханa тIом дIабоаккхилга а лерхIаш хилар. Цунца цхьана СССР оборона, советски ТIема Низаш чIоагIделга — советски халкъа декхарех декхар.

Кепа теха араяьккхача хьалхарча дийнахьа денз, йоах Н. С. Хрущева, Советски Союза политически вахара юкъа метте латт Программа проект. Программа идеяш чIоаггIа къоабалъяь тIаийцар массадолча мехкийи континентийи миллионаш болча наьха дегаша.

Из ювцача юкъе дакъа лаьцад 9 миллион совгIа болча коммунисташа, вешта аьлча ерригача парте. Программа проект ювцаш къахьегамхой 500 эзар совгIа собрани яьй. Цу собранешка хиннав 73 миллион гаргга саг. Программа проект ювцаш къамаьл даьд 4 миллиони 600 эзари совгIача саго. Цул совгIа, КПСС ЦК, моттигерча партийни органашка, газетий, журналий, радио, телевидене редакцешка 300 эзар совгIа письмои статьяи енай.

Программа проект массава коммунист, дерригa халкъ раьза а долаш къоабалъяьй ала йиш йолаш я съезд. Съезда сийна дерригача халкъо лаьцача яхье боккха творчески низ чубоссабир Программо. Цу гIулакхо тешшаме хьахьокх партеи халкъои Программа шоай яIан тIа ийца хилар а из чакхъяккхар духьа хIанзале а къовсам боаржабеш уж хилар а.

Н. С. Хрущева хоам бу съездага, ерригa предложенеш Центральни Комитето бокъонца Iомаяь хиларах, Центральни Комитета хетачох тIаэца мегаргйола предложенеш а ювц.

XXII-ча съезда цIерах, вай парте члений, дерригача советски халкъа цIерах Н. С. Хрущева дег тIара баркал оал ерригача вошал долча партешта, дунен тIарча берригaна коммунисташта цар вай планаш, вай лерхIараш хьаллацарах.

Оаха дош лу шоана, доазол дехьара тха вежарий, аьлар цо, тха Ленински парте, пролетарски интернационализма байракх лакха а лелаеш, адамаш машара, иразa, гIозален обществана — коммунистически обществана гаргга доаладара ший низ кхоачаш мел дола хIама дергхиларах.

Кердача Программа новкъостал ду коммунизм экономически а, политически а, моральни а гIулакхашта капитализмал тIех хилар тIа-тIа дукхагIча наха кхетадара. Коммунизм — халкъий дега ондо, цар сийрдаа кхоаненах бола тешам!

Коммунистически парти дегIаухаргйола керттера наькъаш дувц Н. С. Хрущева. Уж да — общественно-политически организаце лакхехьара форма хиларах тарра, дIахо парте лоархIам лакхбелга, коммунистически общество хьалъеча массайолча участкашка цун лоархIам лакхбелга, партеи халкъеи цхьоагIо чIоагIъелга, парте боацача нахаца парте лоаттабеча бувзама формаш тоаелга, парте члений сакхетамгеи хьинаргеи кхоачаш тIа-тIа дукхагIа къахьегамхошта кхетам лулга, парте чухьара демократи дIахо дегIайоалаелга, парте члена цIера лоархIам лакхбелга, берригача коммунистий хьинари самодеятельностьи кхы а дукхагIа лакхделга, партийни мугIарий цхьоагIои цар кхотадалари чIоагIделга.

Къона, опыт йолаш бола болхлой вай партийнии паччахьалкхени оркестра юкъе тарбар — марксистско-ленински парти дегIаахара закон. Вай партега из вывод яйт, масала, И. В. Сталина культ личностах хиннача хIамаша. Культ личноста юха керда ярг ца хилара тешам бала безаш йола положенеш оттаяьй Программаи Уставеи проекташ тIа.

Парте ларде лувц коммунистий, дерригача халкъа коллективни опыт а коллективни уйла а, хадданза дегIакхувл общественни организацей, берригача советски наьха инициатива. Партийни вахара ленински нормаш нийса кхоачашъе а дегIакхувла а еза, коллективни кулгалдара принцип кхоачашъе, партена юкъерча дуккхача наха хьалхле лелаеча органийи цар болхлойи балха цIенхаштта тIахьожам лоаттабелга, критикеи самокритикеи дегIайоагIилга Iалашде деза.

Парте низи из эшарг ца хилари дуxдувла хьаст цун талхаргдоацача идейни организационни кхотаялараx боалл. Парте ший средствай арсенала юкъера ца доахаш дут ленински партеца таръяла йиш йоацача моллагIча а фракционностаи групповщинаи духьалара организационни тешамаш.

Доклад йистейоалаш, Н. С. Хрущева йоах, вайга, XXII-ча съезда делегаташка, сий дола дакъа кхаьчад КПСС кердача Программага — коммунизм хьалъяра Программага хьажа а из тIаэца а. Марксизма-ленинизма байракхаца, Коммунистически парте хьалхленца — коммунизма котало яккхарга долле!

* * *

Iуйранареи сайранареи заседанеш чакхъяллалца хиннача нов. Н. С. Хрущева докладага чIоагIа ладийгIар съезда делегаташеи хьаьшашеи, цар цхьатарра деттача тIоараша дуккхаза а юкъагIа яьхар из.

Вай парте сийлахь-йоккхача плано — коммунистически общество хьалъяра плано зале мелбарий терко тIаэзар. ХIара делегато доккхача дикахетарца кхетадора, миллионаш болча къахьегамхой цIерах КПСС керда Программа чIоагIъяра а, из кхоачашъеча хьинаре дакъа лацара а, партена, дерригача советски халкъа дукхагIа дагалаьттар кхоачашдара а исторически мисси шийга кхаьча хилар.

Доклад йистеяьнначул тIехьагIа съезда делегаташеи хьаьшашеи цхьатарра хьал а гIайтте, дIаьхдаь тIоараш тох. Зале цIогIарч детт: «Ура!», «Даькъала хийла Коммунистически парти!», «Даькъала хийла ленинизм!» «Даькъала хийла Ленински Центральни Комитет!», «Даькъала хийла коммунизм!».

(ТАСС).

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд

(Йистедоалар. Долалур 1-чен 3-чен оагIош тIа).

Вай парте исторе чухь, дерригача дунен коммунистически болхлойи болама исторе чухь, дерригача адамий исторе чухь къаьстта моттиг лоацаргья КПСС XXII-ча съездо — иштта дIадоладир ший къамаьл Узбекистана компарте ЦК хьалхарча секретара нов. **Ш. Р. Рашидова.**

ЧIоаггIа дог гIоздаьнна, вай турпаларча партех, вай Центральни Комитетах доккхал деш, йоах оратора, ладийгIар вай марксистско-ленински Iилма творчески дегIадоаладеш, дIаьхийдеш йолча Никита Сергеевич Хрущева докладашка. Цар коммунизм котъяргхиларах шеко хургйоацаш адамий дегаш тешаду, чIоагIду.

Партии халкъи цаIаш да йоах нов. Рашидова. Парте дош — халкъа дош. Цунах цIаькха а деррига дуне тийшар КПСС Программа проект дерригача халкъаша йийцача деношка. Берригача советски наха санна, Узбекистана къахьегамхоша а берригаш раьза а болаш могадир из сийлахь-доккха документ.

Узбекистана къахьегамхой ираз, вай мехкарча дерригача кхыча халкъий дар а санна, уж эрсий халкъаца, дуненна сийлахь-воккха Ленин веннача Россеца цхьан хиларах, адамий сийрда идеалаш бахьан къовсам лоаттабеча исторически арена тIа Коммунистически парти — новаторий парти, революционни хувцамаш дерий парти, яьккхача Россеца цхьан хиларах доал.

Парте исторически заслуга я къамий дош вай мехка цо нийса къоастадар. Ленински къамий политика денгара-денга нийса чакхъяккхар бахьан долаш Узбекистан, цхьан наьха хана, феодализмагара социализмага, къелагара вIаьхелга, боадонгара сердалонга яьлар.

Партеи халкъеи вахар чухь къаьстта боккха лоархIам болаш я КПСС XX-ча съездал тIехьара ха. Къонахчул долча критико, Сталина культ личностах хьахиннар дIадаккхаро, партена духьалара фракционни группа гуча а яьккха йохаяро, парте яхара юкъера нормаши коллектива хьалхле лелаю принципаши юхаметта а оттаяь дIахо дегIаяро, шерра наькъаш хьадийлар творчески кхоллама. КПСС XXII-ча съездо белгал а даьха хьахьекха семилетка Iалальмате доккхий декхараш, тIа-тIа керда коталонаш а йоахаш тIагIертта кхоачашдеш ба советски нах.

Вай парте Центральни Комитето, цу шерашка бокъонца дола революционни балхаш дир боахам, Iилма, культура дегIайоалаяра. Моттигашкарча органий инициатива лакхъелар. Цунна чIоаггIа гIо дир боахами культуреи хьалъяра хьакъехьара союзни республикай бокъонаш шеръяро.

БIарга ца яйнача тайпара сиха дегIайоагIа Узбекистана экономикеи культуреи. КПСС XX-гIа съезд хинначул тIехьарча шерашка республика халкъа боахам тоабарга дахийта ахча, цул хьалхарча, Советски Iаьдал эттача, дерригача шерашка дахийтар миссел да.

Нов. Рашидова дувц энергетика, горнорудни, химически машинаш ю, доагама, гIишлонаш еча материалий промышленность дегIаяра хьакъехьа, укх шерара производственни план толамца кхоачашъярах.

Тха республика, белгалдоаккх цо, тIеххьарча пхе шера, Даьхенна 2 миллиони 200 эзари тонн дукхагIа боамби беннаб, царел хьалхарча пхе шерарчул. Укх шера хий кIезига хиларо хьалхашка оттаяь халонаш эша а яь, республика къахьегамхоша чIоаггIа боамби хьувкъабаьб. Цар хIанззехьа а соахкарчул 400 эзар гаргга тонн боамби дукхагIа бехкаб паччахьалкхенга.

Боамби хьувкъабара перспективаш ювцаш нов. Рашидова йоах семилетка йистейоалача шера паччахьалкхенга 4 миллион тонн боамби бохка лерхI республика, хIаьта 20 шу йистедоалача хана, шера хьувкъабу боамби 7 миллион тоннага дIакхоачабе а лерхI.

Узбекистана партийни организаце хадданза комплексни хьисапе дегIабоалабу юрта боахам. Боамбе республиках дика хьайбаш кхеду республика а хилара де дезар а ду. Боамби а, дулх а, шура а — из тха девиз!

Парте XX-гIа съезд хинначул тIехьарча шерашка республике дIахо чIоаггIа дегIаденад Iилмеи культуреи. ХIанз Узбекистане 120 Iилман учреждени я. ХIара шера арахеца лакхера а юкъера а образовани йола специалисташ лоадама хIама ца эшшаш 30 эзарнега кхоач. Республикера 96 процент гаргга школаш цхьан сменах болх барга яьхай.

Программа проект эггара хьамсарагIа, дезагIа дола гIулакхи, шоай бахара эггара доккхагIа дола декхари лоархIаш болча Узбекистана коммунисташа, берригача къахьегамхоша дув буъ партена шоай берригa низ, деррига хьинар, ерригa шоай дега йIовхал вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха дIаяла!

Сайрийнарча заседане председателал деш нов. **А. Н. Косыгин** хилар. Цо дош лу Китая Коммунистически парте делегацена керте латтача КПК председателa заместителa нов. **Чжоу Энь-лая.**

Китайски коммунисташи, китайски халкъи, аьлар Чжоу Энь-лая, дог тийша да Советски Союза Коммунистически парте кулгал а деш советски халкъо коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха план кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме йоккхий керда коталонаш йоахаргхиларах.

ГIаддаха да тхо, дувц дIахо Чжоу Энь-лая, Советски Союза халкъа боахам хадданза лакхлуш боагIаш хиларах. ВорхI шера плана хьалхарча шин шереи ах шереи СССР промышленнии юртбоахамеи производство чIоагIа дегIаенай, айбеннаб халкъа вахара материальнии культурнии боарам. Космос караерзаеш карагIдаьннача кердача гIулакхаша кхы а чIоагIагIа дог тешадолийташ хьахьокх, Советски Союзо Iилмаи техникаи лоархIамегIа долча доакъошка тIехьгIехьагIа Америка ВIашагIкхийтта Штаташ гаьнагIа шийл тIехьаюташ хилар. Цо къьгга хьахьокх социалистически строй хоадам боллаш капиталистическичул тIех хилар.

Чжоу Энь-лая белгалдаьккхача тайпара, шерра коммунизм хьалъеча хана Советски халкъо доахача доккхийча толамаша чIоаггIа совбоах Советски Союзеи, ерригача социалистически лагереи низ, массанахьа машар хилийтар, къамаш мукъадахар, демократии социализми бахьан лоаттабеча сийлахь-боккхача къовсаме дерригача дунен халкъий дегаш уразувттаду.

Советски халкъо кхыча социалистически мехкий халкъашца цхьана, аьлар нов. Чжоу Энь-лая, чIоаггIа низ тIабахийта къахьег дерригача дунен тIа машар хилийта, дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбе, массанахьара герз Iодуллилгеи тайп-тайпара общественни строй йола паччахьалкхенаш машаре яхилгеи кхоачашде, Азера, Африкера, Латински Америкера национально-демократически болам хьаллаца гIерташ.

Германски машара договорах йола советски предложенеши Советски Союза а ерригача социалистически лагера а кхерамзле Iалашъяра даь гIулакхаши хьоаха а даь, Чжоу Энь-лая хоам бир, китайски халкъо, дунен тIара машар лорабара тIадерзадаь дола Советски Союза уж лоархIамера гIулакхаш дизза хьаллоацаш хиларах. Цо белгалдаьккхар, хIанзарча хана эттача дунен халкъашта юкъерча хьало 1960 шера коммунистически болхлойи партей викалий Совещане заявлене тIа яь марксистско-ленински Iилман анализ йизза бакъьеш хилар.

Социалистически лагера низаши цун дунен халкъашта юкъера лоархIами сихха дегIадоагIа, белгалдоаккх нов. Чжоу Энь-лая. Социалистически лагера дерригача мехкий толамаша дерригача дунен тIарча машареи социализмаи низаш чIоагIду. ХIанз дунен арене тIехь-тIехьагIа дикагIа гуш да социализма низаш, империализма низели машара низаш тIема низели тIех хилар. Цу гIулакхо дика толам болаш хьал оттадаьд массанахьа машар хилийтара, къамаш мукъадахара, демократи, социализм бахьан халкъаша лоаттабеча къовсама. Социалистически лагеро хьаллоацаш дола тоIадаь доахка халкъаши къамаши империализмал котдарг хилар бакъда, аьлар цо.

Китайски коммунистий делегацена керте латтачо белгалдаьккхар, эггара къизагIа вола машара моастагIа американски империализм хилар. Империалистически агрессена духьалара къовсами дерригача дунен тIара машар лораоари хьалхагIа а санна дерригача мехкашкарча халкъашта лоархIамера а кхоачашданза дардоацаш а декхар долаш дус.

Тха мохк, аьлар Чжоу Энь-лая, Советски Союзацеи кхыча социалистически мехкашцеи хадданза кхотабенна хила гIерташ а, хIаьта царца цхьана кIаьд ца луш дерригача дунен тIара машар лорабара адамий прогресс бахьан къовсам лоаттабеш а ба. Китайски халкъ тайп-тайпара общественни строй йола мехкаш машаре дахара принципаш кхоачашъяра тIехьа да.

Китаеи Советски Союзеи халкъашта юкъе дукккхача хана денз чIоаггIа доттагIал да. Из вай халкъашта юкъера сийлахь-йоккха барт-цхьоагIои доттагIали, Янцзыи Волгеи яха хиш цIаккха ца соцаш Iоухаш санна, бIаьшерашка дахаргда.

КПСС XXII съезда адресах Китая Коммунистически парте ЦК председателa Мао Цзе-дуна кулг яздаь дола моаршала письмо Iодийшар делегацена керте латтачо.

Цу тIа белгалдаь да коммунизм хьалъеш советски халкъо даьха доккхий толамаш. КПК-на а КПСС-а а юкъеи Китая а Советски Союза а халкъашта юкъеи, йоах моаршала письмо тIа, масса хана хила а хиннад да а да йохаргйоаца барт-цхьоагIои доттагIали. Марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи ларда тIа чIоагIденна из барт-цхьоагIои доттагIали Iалальмате боккха лоархIам болаш да дерригача дунен халкъий юкъарча гIулакха — империализмана духьаларчеи дерригача дунен тIа машар лорабара, адамлен прогресса тIехьа лоаттабечеи къовсама. Вай шин партена юкъереи вай шин халкъа юкъереи ше чIоагIа хилар хьахьекха йола барт-цхьоагIои доттагIали, масса хана хургдолаш а дохаргдоацаш а да.

Къамаьл ду Польски вIашагIкхийттача болхлой парте делегацена керте латтача ПОРП ЦК хьалхарча секретара нов. **Владислава Гомулка.**

Советски Союза Коммунистически парте XXII съезда орбита чу, йоах цо, ЦК отчетни доклада тIеи КПСС кердача Программах йолча доклада тIеи Н. С. Хрущева хьоахадаьча дешай орбита чудоагIа, Советски Союза халкъел совгIа, лаьттан букъ тIара деррига халкъаш, чудоагIа дерригача адамий эггара лоархIамегIа дола хьашташ.

Дерригача дунен тIара халкъаш раьза хиннеи, дог тийша а дог доахаш а хиларца ладувгIаши да КПСС XXII-ча съездага, хIана аьлча царна эггара лоархIамегIа долча дешах — кердача дунен тIема кхерам дIабаккхара, паччахьалкхенаш, цар общественни строй мичча бесса яле а, машаре яхийтилга Iалашдара дешах — халкъашта лоIам бар, царна дукккхача хана дагалаьттар, царна эггара лоархIамегIа дола хьашташ дувц Н. С. Хрущева докладаш тIа.

Европерчеи, дунен тIарчеи халкъаша дизза могадеш а баркал оалаш а тIаэцаргда Германеца машара договор дара дешахи, цун ларда тIа Малхбузехьарча Берлина проблемаш къоастаярахи Н. С. Хрущева дийцар. ШоллагIча дунен тIемах юхедисараш дIадаха чIоаггIа хьаштдолаш йола тха партии, польски халкъи, аьлар нов. В. Гомулка, чIоаггIа раьза да цу позицена.

Дунен кердача тIема никъ дIакъувлаш а империализма тIема планаш йохаеш а бола керттера низ Советски Союз хилар белгал а даьккха, дерригача дунен тIара машар ца бохийтареи чIоагIбареи гIулакха царгара даьнна хоадам беш дола беркат бахьан долаш Советски Союза Коммунистически партенеи, дерригача советски халкъаи Польски вIашагIкхийттача болхлой партеи дерригача польски халкъеи цIерах чIоагIа баркал аьлар нов. Гомулка. КПСС XXII съезд, белгалдаьккхар цо, машара гIулакх Iалальмате доккха лоархIаш я.

Съезде ювца оттаяь КПСС керда Программа хьоахаяьча хана ПОРП ЦК хьалхарча секретара аьлар, из цхьан парте Программа яле а, Советски Союза доазонел гаьнна арабаргба цун лоархIам, гIулакхий лелама цох доала новкъостал. Цхьадолча гIулакхашка диллача, дерригача дунен тIарча коммунистически болама Программа я из, деррига адамаш дегIадахкара перспективаш чулоацаш я из.

Социалистически демократи дегIаярои, КПСС кердача Программа тIа белгалъяьхача дIахорча перспективашеи хьахьокх, белгалдаьккхар нов. В. Гомулка, буржуазни псевдодемократически фразеологи цхьанна маьхе йоацилга, цу перспективаша дика тешал ду бокъонца йола демократи хьаергьяр а, массе оагIорахьара кортамукъали дизза дегIадоагIилгеи Iалашдергдар а алхха социализм мара ца хилар.

Нов. В. Гомулка бакъдир КПСС XX съезда решенеша ленински принципай ларда тIа социалистически паччахьалкхений цIаккха йохаргйоаца барт-цхьоагIо чIоагIъяра дикка новкъостал даь хилар.

Ялх шера Советски Союза карагIдаьннача Iалальмате доккхийча толамаша, КПСС кердача Программа тIа хьайийлача, адамий кхоаненна лостам тергбола толамаш кхы дIахо а доахаргхиларах йолча башха дикача перспективаша, социалистически лагерь чIоагIъяларо, социалистически паччахьалкхенашта карагIдийннача кердача хIамаша — цу дерриганеша тешал ду, вахара практике КПСС XX съезда решенеша геттара дика экзамен лаьца хилара. Шоай партена, шоай халкъа, дерригача дунен тIарча болхлой болама из зенна доллашехьа а цу решенеех шоашта пайда ца эцаш, царех е йоагIаш йола выводаш ца еш Iийра алхха Албански къахьегама парте кулгалхой, аьлар нов. В. Гомулка, цо тIеххьара а уж кулгалхой хIалак хилара хургдолча наькъа хIанз, пролетарски интернационализма керттерча принципашта тIера балара, марксизмах-ленинизмах дIахадара, социалистически лагера дерригача мехкий цхьоагIонах дIакъастара наькъа тIаувз.

Владислав Гомулка белгалдаьккхар, XX съезда решенеш бахьан долаш, Н. С. Хрущев кертте латташ йолча КПСС ЦК ленински политика бахьан долаш Польски вIашагIкхийтта болхлой парти а, ревизионизми догматизми йоха а еш, чIоагIъенна хилар, керда творчески низ цунга бенна хилар, КПСС-аи ПОРП-аи юкъера, польскии советскии халкъашта юкъера гIулакхаш хьалхагIа цIаккха ца хиннача тайпара безамеи вошал долаши хилар.

Гитлеризмо хIалак даь дIадаккхара кхерам тIатийсача польски халкъа дика хов Советски Эскаро гитлеровски оккупацена ше кIалхара даккхар мел маIан долаш гIулакх дар а, Одереи Нейсеи гIолла польски доазонаш лорадеш Советски Союз, цхьаннега а эшабулургбоаца цун низ, ерригача социалистически лагера боккха низ латтар тахан Польшана мел доккха маIан долаш гIулакх да а.

Ший къамаьл чакхдоаллаш нов. В. Гомулка ПОРП цIерах съездана ловца баьккхар беркате болх а хилба, цун исторически решенеш кхоачашъяр тIехь дика камаьхал а яйла, аьнна.

Моаршал хоатташ ше даьча къамаьлаца Французски Коммунистически парте генеральни секретара нов. Морис Тореза аьлар, Франце берригача къахьегамхой уйлаш КПСС XXII съездагахьа я, аьнна, вай заман эггара лоархIамегIара политически документ — шортта материальнии духовнии беркаташ долча хьале берригача наха бокъонца дола ираз, нийсхо, кортмукъале хьаелларгйолча тешамерча наькъа къоастам беш йола Программа тIаэцаргйолча съездагахьа.

Сийле а хоастам а хилба классаш йоацача обществага, дукхача бIаьшерашкахь берригача низ-Iоткъама кIаллаьттача наха дагалаьттача герзаш а тIемаш а доацаш долча вахарга дерригача адамашта майрра никъ боахача Ленина партенеи советски халкъаи.

Болхлой болама исторе чухь лоархIамера оагIув дIаязйир КПСС XX съездо. Толамца социализм хьалъяра итог а яь, Iалальмате боккхача лоархIамера керда положенеш кхайкайир цо. ТIом хиланза баргбоацаш бац. Къаьсттача хьалех торо я машаререча наькъаца социализмага довла.

Культ личности хиларах дийннача гIалаташтеи кхоачамбоацараштеи денал доллаш критика яро йиш хилийтар социалистически демократи тоаеннача хьале хIама хьадара болх кхы а чIоагIагIа бе, вахара массе а даькъе майреи нийсеи политика чакхйоаккхилга Iалашде. Цунца белгалдаьлар КПСС, цун Ленински Центральни Комитета, цун хьалхарча секретара Н. С. Хрущева низи сийи кхы а дукхагIа лакхдалар.

Практико геттара дика бакъдир, белгалдоах нов. М. Тореза, XX съезд хилча денз хьа Советски Союза чура а, дерригача дунен тIарча болхлой болама а къоастаде ха хьаэтта деррига дешаш нийса къестадеш хилар, толама тIехьа толам а боаккхаш социализм йодаш хилар.

Цунца цхьана, тIатехар цо, шин фронте лоаттабеча къовсам тIа чIоагIлуш хьаяьхкай коммунистически партеш — оппортунизмана духьали догматизмана духьали. Цу хьакъехьа а аьлар нов. М. Тореза, дика хьокхам белар шун сий долча парте Центральни Комитето, XX съездо бенна никъ дIахьолга юхадетташ партена духьала хиннача группа фракционни болх 1957-ча шера июнь бетта соцабаьча хана.

ХIанз керда оагIув дIаязъю исторе чу, аьлар нов. М. Тореза. Деррига лаьтта сийрдадоах коммунизма сийлахь-йоккхача стройкай маякаша, машара послани, дохадара идея ше а шоашта хийра йолаш болча, хIама хьадеш болча наьха послани цунга дIа а кхоачаеш. Ма тара дац из капиталистически къаьнача дуненна!

Коммунистическии болхлойи 81 парте заявлене тIа [illegible] аьннача тайпара, еррига капитализм чулоацача кризиса керда этап дика хьахьокх, белгалдаьккхар нов. М. Тореза, французски империализма позицеш мелъяра гIулакх сихдаларо. Французски компарте генеральни секретара кертах даьккхар, президентски режим боккъаларча диктатурана тIехь-тIехьа дукхагIа тIатувжаш, дегIаухаш хилари, гуччахьарча фашизма кхерам шийца болаш из хилари.

Фашизм кхоабаш ба цIий мехкадеши дукха мах бодаши бола, Франце сий доадеш а 1958 шера май беттарча путча лард хинна а бола Алжирера тIом. Алжирски халкъ ца декъийтара а цун территореш бIарчча хилара а ларда тIа из ший лоIаме даккхара принцип нийса кхоачашъяра наькъаца из тIом дIабаккхар духьа къовсам лоаттабу оаха.

Кхы тIехьадалале цхьоагIо е аьнна къахьегамхошка-социалисташкеи берригача республиканцашкеи тIахьехам беш дукха ха йоаццаш Французски компарте ЦК-ас кхайкарал даь хилар дага а дохийта, М. Тореза аьлар, тхо кийча да массадолча гIулакха шоашта хьалхашка укх тайпара декхараш оттадеча е оттадергдолча массайолча партещца, массайолча группащца, берригача нахаца барт-цхьоагIо хила: демократи юхаоттаелгеи керда йоаккхилгеи, фашистски заговор дIайоаккхилга, Алжире машар оттабелга, Европе а дерригача дунен тIа а машар оттабелга.

Боннски реваншисташа машараи Франце вахара хьашташтеи кхерам тIатессача хана, Французски правительства уж хьаллоаца а царца цхьоагIо йола а политика лелаю. Германски проблема къоастаяра хьакъехьа СССР еннача хьаькъалерча предложенешта французски империалисташа, царца цхьана американскии английскии бараша санна, переговораш е ца тигарца, Германе латта шоай эскараш совдахарца, Берлине низ юкъе боаккхаргба, яхаш, гуччахьа кхерам тIатувсарца жоп делар. Цудухьа, белгалдаьккхар нов. М. Тореза, оаха кхета а ду, дизза къоабал а ду ший оборонни низ чIоагIбара Советски Союзо чакхдаьха деррига гIулакхаш.

М. Тореза белгалдаьккхар, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбар духьа, массане, цIендаь, тIахьожам а оттабеш герз дIадаккхар духьа лоаттабеча нийсача къовсаме французскии советскии халкъашта юкъерча доттагIлен Iалальмате боккха лоархIам хилар. Цо дагадохийтар, Н. С. Хрущев Франце вахача хана, машара байракх селла лакха айяь лелаеча халкъа викалца цигара нах Iалальмате безамеи мутIахьеи хинна хилар.

Французски компартена чIоаггIа халахет, аьлар нов. М. Тореза, шоай сектантскии авантюристическии политикана тIера бовла ца а тугаш, дунен халкъашта юкъерча болхлойи коммунистическии болама цхьоагIон принципашта юкъера баларца Албански къахьегама парте кулгалхоша харцахьара никъ лаьца а цу тайппара албански халкъа шийна цIенхаштта зе деш а.

ХIанзара советски нах коммунизме бахаргба, яха КПСС Программа дешаш тха дегаша хьатIаэц коммунарий тIехьено а цу тайппара котало йоаккхаргхиларах бола тешам, цунах йола догдоахийла санна, аьлар нов. М. Тореза юххера а.

Съезда делегаташеи хьашашеи дIайха моаршал телар доазол дехьарча коммунистически болхлойи партей викалашка, цар деча къамаьлашка чIоаггIа ладувгIар.

Моаршал луш вежарий коммунистически болхлойи партей викалаша къамаьлаш даьчул тIехьагIа пренеш йолаю КПСС Центральни Комитета отчетах, КПСС Программа проектах, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетах лаьца.

Къамаьл ду СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa нов. **Л. И. Брежнева.** Цо йоах, новкъоста Н. С. Хрущева докладашка сов къаьгга хьахьекхай парте хьабенача наькъа итог, хьадда а къасташ а белгалъяьй вай мехка коммунистически общество хьалъяра керттера этапаши хьадда декхараши. Машар, кортамукъале, прогресс еза йолаш болча лаьттан тIарча берригача наха цу башха дикача документашкара хьаэцаргда керда низаш а дерригача халкъий иразагеи цар вахар тоадаларгеи дог даха йиш йола уйлаш а. Вайна карагIдаьннарий хьакъехьара уж лакхехьа белгалъяь цифраши факташи коммунизме бодача новкъа карагIдаьннача доккхийча хIамай сийлахь-йоккха итог санна екар. Ерригача парте, дерригача советски халкъо доккхал ду цу толамех, массава раьза а волаш къоабалбу Советски Союза Коммунистически парте ленински Центральни Комитета болх.

Л. И. Брежнева йоах, парте XX-гIа съезд хиннaчул тIехьагIа дIадаха шераш, бокъонца аьлча, вай халкъа экономически, политически, духовни вахар чухь доккхий хувцамаш хинна ха я. ХIанз массанена а дика гу цу юкъагIа партеи халкъои мелла боккха болх баьб. Парте баьча балхо вайна хьашт йолча рубежага, аьлча а, КПСС кердача Программага кхоачадаьд вай. Из заман сийлахь-доккха документ да. Цо творчески йIаьхий ю вай мехка социализм хьалъяра йоккха опыт, вокх социалистически мехкий, дунен коммунистическии къамий-кортамукъалени болама опыт. Цу тIа хьадда жоп лу хIанзарча эггара кертерча хаттарашта.

Цо, сийрдача ало санна, сийрда боах кердача, кортамукъача, иразерча вахарга бода никъ, коммунизмага бода никъ.

Советски халкъа толамаш даха вIаштIехьдаьннад, йоах Л. И. Брежнева, гIорваьнна паччахьалкхени партийнии деятель Н. С. Хрущев керте волча вай парте ленински Центральни Комитето нийса кулгалдар бахьан долаш. Денал долча гIулакхашта вай массане а дегаш урувттаду цун кIаьд ца луча хьинарои революционни деналои. Новкъост Хрущев белгалвоал халкъах, вай парте низах из чIоаггIа тешаш хиларца, тешшаме а гал ца воалаш а цун никъ чакхбоахаш хиларца, коммунизма моастагIашца машар боацаш, партеи Советски паччахьалкхени чура а арахьара а политика айххьаза а майрра а чакхйоахаш хиларца. Цу бакъахьарча гIулакхаша дика вовзийт новкъост Хрущев, марксизма-ленинизма сийлахь-боккха хьехам хадданза а творчески а дегIаккхувлаш вола тешаме ленинец санна.

Парте XX-гIа съезд хиннaчул тIехьагIа хьаена лоархIамереи бехктокхамереи ха яшха а йоашхаш, Л. И. Брежнева йоах, Центральни Комитето нийса къоастадаьд чурчеи арахьарчеи политика эггара кертера дешаш. Цо дувц халкъа боахам сихача темпашца дегIабоагIаш хиларах, КПСС Программо хьаеллача йоккхийча перспективаех, из исторически документ дерригача советски халкъо чIоагIа гIоздаьнна тIаийца хиларах. Шеко яц, съезд хьажийта тIаена Программа массава раьза а волаш тIаэцаргхиларах.

Л. И. Брежнева къаьстта белгалбоаккх, культ личности яхачунца дувзаденна дIаяхача хана тIабилла бIеха тIоа дIабоаккхаш, социалистически законаш чIоагIдеш, союзни республикай бокъонаш шеръеш, халкъа боахама доал дара демократически принципаш дегIайоалаеш КПСС Центральни Комитето баь Iалальмате боккха болх. КПСС XX-ча съездо оттаьча ленински курса духьал антипартийни барт беш вIашагIкхийттача фракционерий, догматикий, маловерий группана духьал парте лоаттабаь къовсам бувц оратора. ДIаяхача заман а партенеи халкъаи хьалхашка бехктокхаме а болаш шоаш даьча гIалатийи зуламийи мухь тIаболаш безбеннача цар лацар ленински принципаши вахара нормаши юхаметтаоттаелга а вай парте политика а. Къаьнача, вахара пайдане йоацача яьннача формашцеи методашцеи оагIув лувцаш, вахара чухь хьахула а советски общество дегIаяра хьашташ тIара хьадоагIа а керда мел дар дIатетташ бола ревизионисташ, тешам байна догматикаш шоаш хиннача тайпара бисар уж чурча а арарча а политика хьакъехьа.

Цунца дувзаденна Л. И. Брежнева белгалдоаккх ленински идеяш цIена лоаттаяра тIехьа машар хургбоацаш лоаттабеча къовсама юкъе КПСС Центральни Комитетеи Н. С. Хрущевеи бола Iалальмате боккха лоархIам. Из бар принципиальни, партийни къовсам, ленинизма чухь дийна мел долчоа, революционни мел долчоа тIехьа, дIахьалха довла тIахьехаш вайна керда низ телачоа тIехьа лоаттабаь къовсам. Вай ленински новкъара даха, вай тIехьашкахьа дига гIертараштa, шоашта оамал а хинна дIаайтта догмаш, парте харцъяь балха къаьнара формаши методаши йита ца тугараштa духьал баьккха хьадда бола къовсам бар из.

Вай хана, аьлар оратора, лоархIам бола цхьаккха паччахьалкхен решени тIаэцац партеи правительстваи халкъаца дага ца йоалаш, цо лоархIам бола дош ца оалаш, юкъарчал доаццаш дакъа ца лоацаш. Ленински курс могайир ерригача парте, дерригача халкъо. Ленински курс чакхъяккхарца ювзаенна йола вай решенеши практически гIулакхаши могадир вежарашха йолча коммунистическии болхлойи партеша. Тахан воай съезде вай цIаькха а цIаькха а белгалдаккха йиш я марксизма-ленинизма сийлахь-доккха гIулакх эшалургдоацаш хилар, из котдалара духьале е могаргдолаш дунен тIа низ ца хилар.

Л. И. Брежнева дувц вай мехкашта юкъерча, КПСС-аи Албански къахьегама партенеи юкъерча доттагIлен лардаш йохаеш укх тIеххьарча хана хадданза албански кулгалхоша леладеча гIулакхех. Ленински парте членаш, интернационалисташ воаш хиларах тарра, бизза бIубенна ала йиш я вай, вай парте, цун Центральни Комитета, новкъоста Н. С. Хрущева ший а оагIонгахьара советскии албанскии гIулакхаш дегIаахараи чIоагIдалараи динза дарг мел доацар даьд, аьнна. Из иштта да яхаш Албански къахьегама парте кулгалхоша шоаш а дуккхаза дийцад. Хьагучох, шоаш тешаме новкъостий да яхаш дукха ха йоаццаш дийцар дицденнад албански кулгалхошта, КПСС-аи Албански къахьегама партенеи юкъе дукха ха йоаццаш хинна дика мелдар доаде а гIерт уж. Тахан вай новкъа а долаш дувц социалистически мехкий вошал долча дезала юкъе барт эгIабе гIерташ Албански къахьегама парте кулгалхоша леладеча гIулакхех. ГIулакхаш дIахо ца талхийта цхьа никъ мара ца хиларах кIоаргга тешаш дувц вай из. Из ба сийлахь-доккхача вай юкъарча гIулакха хьаштий духьа интернационализма позицеш тIа, дерригача социалистически мехкий доттагIлени цар цхьана къахьегареи позицеш тIа албански кулгалхой юхаоттара никъ.

Советски Союзо лоаттаю машара политика ювцаш, Л. И. Брежнева белгалдоаккх, хIанзарча хьалашка общества вахара юкъера тIом дIабаккхарах йола кертера вывод вай сий долча Коммунистически парте яь хилар. Дунен халкъашта юкъе хIанз миссел доккха сий долаш цIаккха а хиннаяц вай социалистически Даьхе. Машар беза арахьара политика хIанз вай хана санна чIоагIъенна, цунца цхьана сатийна, тешаме, гIулакхаца хиннаяц цIаккха а, Коммунистически партии Советски правительствои хьадда тIехьа латт дунен шоллагIча тIемах Европе юхедисараш дIадахара, реваншистий кулгаш дехкаргдолаш дола машара договор Германеца дара.

Ше къамаьл деш Л. И. Брежнева теркам тIабохийт СССР-а Лакхехьарча Совета арахьарча политически бувзамашта, Советий болх дIахо а чIоагIбараи мамогга тоабараи. Советех бокъонца йола, долла хIама чулоаца халкъа организаци, цун цхьоагIо шийна чухь йола организаци хиннай, миллионаш болча наьха общественни балха школа хиннай, йоах цо. 138 миллион харжархой викал волаш укх шера алхха моттигерча Советашка хержав 1 миллиони 822 эзари депутат. Советий актив латт хIанз 20 миллион сагах. Болхлоша, колхозхоша, городерча а юртарча а интеллигенце, деша багIараша, пенсионераша шоаш раьза а болаш дакъа лоац паччахьалкхенна доал деча, цунах чIоаггIа моральни лоIам а хулаш, из дарах шоашта цхьаккха хIама а ца дехаш. Цо хьахьокх вай паччахьалкхен лард дерригача халкъах латташ хилар. Из я йоахаш-йоахаш паччахьалкхен Iаьдала органаш обществас коммунистически хьисапе ше-шийна доал дарга яхарах йола парте лини практике чакхъяккхара формех цаI.

Ше къамаьл даь воалаш Л. И. Брежнева йоах, коммунизм хьалъерий съезд аьнна халкъо цIи тиллача XXII-ча съезда исторически лоархIам са яь варгвоацаш боккха ба. Дог гIаддугаш а воай низ бола парти бахьан доккхал дайташ а йола перспективаш вай мехка хьалхашка, дерригача дуненна хьалхашка хьаелл цо. Тахан дуккха эзараш нах гулбеннача вай парте укх форуме вай ях, дуккхача къамех латтача советски халкъий сийлахь-боккхача дезала а кортамукъал езача дерригача адамашта а иштта ираз долаши дуккхача хIаманга дог доахилге йолаши ха цIаккха а енаяц. Вай керда низаш, керда горизонташ, дог доахилге йола керда хIамаш да. Вай де лерхIар къаьгга да, хIаьта никъ сийрда боах КПСС кердача Программа къаьгача сердалоно. Ленина васкет деш йита коммунизм бахьан лоаттабеча къовсама байракх лаккха дIакхухь вай парте.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — «Къе улица».
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
№ 1 йола зIамига зал — «Къе улица».
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30.
№ 2 йола зIамига зал — берий сеанс «Дошо цIа».
Долалу: 9, 11.
«Къе улица».
Долалу: 1, 3, 5, 7.
№ 3 йола зIамига зал — берий сеанс «Мультипликационни фильмай сборник».
Долалу: 9.15, 11.15.
«Iуйре».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул, Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02189 Заказ № 5802